

הישיבה החמש-מאות-וששים-וחמש של הכנסת השניה

יום חמישי, ט' אדר תשט"ו (3 מארס 1955)

ירושלים, בנין הכנסת, שעה 11.10

א. חוק איגודי ערים, תשט"ו — 1955 *

(קריאה שניה וקריאה שלישיית)

אני רוצה להוסיף בהודעות זו, שהועדה הוסיפה למקור הכנסות זה גם אפשרות של הטלת אגרות והיטלים על הנוגעים בדבר, הן לצורך הקמת מפעל, שהוא מתפקידי האיגוד, והן לצורך החזקה.

החוק מפרט את תהליך הקמת האיגוד ואת דרך הנהלתו. לא אדבר על הפרטים, אצייין רק כי הוועדה התבססה בהחלטותיה על שני עקרונות: (א) ששום רשות מקומית לא תיכלל באיגוד מבלי שתסכים לכך, או מבלי שתיתן לה האפשרות המלאה להביע ולהסכים את התנגדותה; (ב) לעומת זאת נקבע עליידי הוועדה עקרון שני — ששום רשות מקומית לא תוכל לעכב עליידי סירובה שירות מוניציפאלי חשוב, שהוא חשוב לכמה רשויות מסוכות, או לטחוט ממנו תנאים מיוחדים טובים יותר, עליידי סירוב או דחיית הקמת האיגוד הזה.

עליכן נקבעה בחוק אפשרות לאלץ רשות מסרבת להיכנס לאיגוד, אבל מובטח בחוק שבמקרה של התנגדות כזאת לא תיכלל הרשות בתחומי האיגוד אלא לפי החלטת הממשלה ולאחר שהממשלה מינתה ועדת חקירה לענין — אם הרשות המסרבת דרשה זאת.

אני חושב שבזה נגעתי בדברים העיקריים המיוחדים לחוק הזה ולתיקונים שהוועדה הכניסה בו. אם יהיה צורך, אוסיף ביאורים נוספים בתשובה למסתייגים, להסתייגויות אחדות שהוגשו עליידי חברי הוועדה. אני רוצה להעיר את תשומת לבו של היושב-ראש, שהמסתייגים הסכימו שכל אחד ינמק את הסתייגויותיו בידו, ואף אני אענה על כולן ביחד, ובזאת נחסוך מזמנה של הכנסת.

היו"ר י. קליבנוב :

שמענו את דברי ההקדמה של יושב-ראש ועדת הפנים, ונעבור כעת לדיון על ההסתייגויות. המסתייג הראשון, המתחיל בהסתייגות לשם החוק, הוא חבר-הכנסת סנה. אבקשו לעלות על הבמה ולנמק את הסתייגותו ביחד, ביחוד את אלו שהן הסתייגויות עקרוניות.

משה סנה (מק"י) :

כנסת נכבדה. החוק המוצע מצטיין במגמה אחת כללית והיא: הגבלת השלטון העצמי, המקומי, הגבלת האוטונומיה של הרשויות המקומיות, של השלטון המוניציפאלי — לזכותו של השלטון המרכזי, של הממשלה. וכל ההסתייגויות שלנו מכוננות להגן על האוטונומיה של הרשויות המקומיות.

נתחיל בשם. כמובן, הכוונה איננה מילולית ולא דקדוקית, אלא פוליטית. החוק נקרא "חוק איגודי ערים". אנו מציעים ששמו יהיה: "חוק התאגדות רשויות מקומיות". לא "סיעלי", אלא "התפעלי". מהי הכוונה? הכוונה היא שרשויות מקומיות יוכלו להתאגד אם רצונן בכך, אלא שהממשלה לא תוכל לאגד אותן כשאין רצונן בכך. כלומר: שלא תהיה כפייה להקים איגוד, אלא שההתאגדות תהיה מרצונן החפשי של

היו"ר י. קליבנוב :

אני מתכבד לפתוח את הישיבה החמש-מאות-וששים-וחמש של הכנסת. נתחיל בקריאה שניה ושלישית של חוק איגודי ערים, תשט"ו 1955. אבקש את יושב-ראש ועדת-הפנים להביא את הצעת החוק, כפי שנתקבלה בוועדה.

נחום חת (יו"ר ועדת-הפנים) :

אדוני היושב-ראש, חברי-הכנסת, יש לי הכבוד להביא לקריאה שניה ושלישית אחד מהחוקים החשובים בדרך-התפתחותו של השלטון המקומי במדינה: חוק איגודי-ערים, תשט"ו — 1955.

במשך השנים, שנות קיום המדינה, התברר שישנם שירותים מוניציפאליים שתחומם מתפשט, או עשוי להתפשט, על שטחן של כמה רשויות מקומיות, או שבצדעם היעיל מחייב שיבוצעו במשותף עליידי רשויות מקומיות אחדות. המדובר בראש וראשונה בשירותים או במפעלים הקשורים — אם אפשר להגיד כך — בקרקע, בטריטוריה, כגון: מפעלי ביוב, אספקת מים, כבישים, שנטבעם הם שירותים מוניציפאליים מובהקים. ובמקרה שהם מתפשטים על שטחן של רשויות מקומיות אחדות, או שבצדעם דורש שיעשו במשותף המובן, שיווצר וראשונה בשירותים, התברר כי טוב ליצור בשבילם גם שלטון מקומי מיוחד שיאחד את כל הרשויות המקומיות האלה ושהיה לו סמכויות ותפקידים שיש לארגון מוניציפאלי, שלטון מקומי, כמובן בכפוף לכמה תנאים.

לכן קובע החוק הזה, שלהתאגד איגוד ערים יוכלו רק רשויות מקומיות מסוכות זו לזו, כדי שיהיו מעין יחידה מוניציפאלית לצורך מטויים או לתפקיד מסויים. זה לא ימנע, כמובן, שיווצר איגוד ערים לאו דוקא לתפקיד מן התפקידים שציינתי קודם. החוק איננו מצמצם במפעלים אלה בלבד. אפשרי גם כן שיוקם איגוד לתפקיד מוניציפאלי אחר, נגיד בשטח החינוך, כגון הקמתו וקיומו של בית-ספר גבוה בשטח המאחד כמה רשויות מקומיות; לא צלרכי אששו, כגון בית-חולים. אבל הכוונה היא בעיקר ליצור מין תאגיד חדש שכדאי יהיה להקימו רק לצורך מפעלים גדולים, שהקמתם מחייבת כוח משותף, לזמן פחות או יותר ממושך, וגם ביצועם הוא לזמן ארוך, לא לזמן מוגבל. כי למעשה מפעלים קטנים יותר ומפעלים זמניים, או לזמן קצר, אשר אינם כרוכים כל-כך בקשיי ביצוע, אפשר להקים ולקיימם גם במסגרת חוק העיריות הקיים או במסגרת חוק המועצות המקומיות.

החוק הזה מאפשר להקים ולקיים, לצורך שירות מוניציפאלי מסויים, שהיקפו מחייב זאת, רשות מקומית מיוחדת שיהיו לה כל הסמכויות והתפקידים של רשות מקומית, פרט לזכות להטיל ארנונות על תושבי הישובים שבתחומה. תקציבו של איגוד ערים, לפי החוק, יתכסה מתשלומי הרשויות המ' קומיות שבתחומי, לפי מכסות שייקבעו עליידי המועצה האיגוד באישורה של שר-הפנים.

על יסוד הסכם. אנו מכניסים סייג אחד מטעם החוק, מטעם הרשות המחוקקת, מטעם הכנסת — והסייג הוא: שלא יוכל להיות הרכב כזה שלפני תהווה מועצה מקומית אחת רוב במועצה. כי, חברי הכנסת, שמענו בוועדת הפנים את נציגי הרשויות המקומיות, ואלה שהקשיבו להם שמעו שיש חרדה רבה מצד הרשויות המקומיות הקטנות, שכאשר יקום איגוד בין רשות עירונית גדולה כלשהי ובין רשויות מקומיות קטנות סמוכות — תבלע הרשות הגדולה את הקטנות. ולכן מציעים אנו שלא יוכל להיות הרכב כזה שרשות מקומית אחת תעשה בתוך האיגוד כבתוך שלה, אלא שצריך יהיה להיות הסכם של רשויות אחדות לכל-הפחות, כדי לכוף דעה על המיעוט. ובמקרה שהמיעוט מערער, במקרה שיש סכסוך בתוך המועצה והמועצה אינה יודעת ליישב את הסכסוך — עובר הענין לוועדת הפנים של הכנסת.

מגמתה של הממשלה לנפח את השלטון המרכזי בא לידי ביטוי גם באותו סעיף האומר שהצו של שר הפנים המקים את האיגוד, יוכל לשלול מן הרשות המקומית תפקידים, סמכויות ותובנות. והרי כל ההסבר שניתן הוא, שאיגוד הערים צריך לקום כדי להוסיף את אפישיותו לשלטון המקומי, כדי להרחיב את פעולתו, ולא כדי לצמצמו. ולכן, בסעיף זה, האומר במפורש שצו של שר הפנים יוכל לבטל סמכויות, תפקידים ותובנות של הרשויות המקומיות, בזה יש מגמה (או לפחות, אם לא לחשוך בספקישרים — יש סכנה) של קיפוח וצמצום הסמכויות של הרשויות המקומיות.

אשר לתקציב, דינו שנאמר כי התקציב של איגוד הערים טעון אישור שר הפנים, יעז כח האוטונומיה המוניציפאלית כפופה לשלטון המרכזי; אין ריבונות מוניציפאלית, יש אר טונומיה מוניציפאלית, האומרת — כפיפות לשלטון המרכזי במדינה. אך אוטונומיה אומרת גם שהשלטון העצמי הוא הקובע את תקציבו, הטעון אישור. אולם אין שר הפנים יכול לבוא ולמתוק פרוצדורה בתוך התקציב או להוסיף פרוצדורה, כי זה אומר שהוא הקובע את התקציב. די שהוא רשאי לא לאשר, הוא רשאי להחזיר לשלטון המוניציפאלי המאוגד, כמו שלטון מקומי יחיד, את התקציב ולהגיד: רבותי, איני מאשר, זה וזה אינו מקבל אישור הממשלה. ואז צריכה הרשות המקומית לשוב וללון בענין. ומכיון שהיא זקוקה לאישור הממשלה, ודאי שתדון בכובד ראש ותנסה לשכנע, ולבסוף אולי תצטרך לקבל את דעתו. אבל הרשות המקומית או המאוגדת, היא הקובעת את תקציבה, היא זקוקה רק לאישור. ובחוק שהוצע עליידי הממשלה נאמר ששר הפנים מוחק סעיף ומוסיף סעיף, כלומר — הוא המרכיב למעשה ובסוף פסוק את התקציב. בעצם זה הופך את הרשות המקומית, במקרה זה — לא היחידה, אלא המאוגדת, לאיזה מוסד בלבדי שמיניש לשר הפנים רק הצעה. ושר הפנים עושה בתוכה כבתוך שלו, הוא המרכיב אותה סופית. לכן חולקים אנו על סעיף זה.

כדי לתת הדגמה אחרונה — ואיני עומד בהנמקתי על כל ההסתייגויות — אני רוצה לנמק את ההסתייגותנו לסעיף האחרון. הסעיף האחרון אומר, ששר הפנים ממנה על ביצוע חוק זה, רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו. זוהי סמכות רתבה מאד, אבל הממשלה והרוב הממשלתי אינם מסתפקים בזה, והם מכניסים תוספות האומרות: השר יתקין תקנות בנוגע לדרך פירוק של איגוד הערים, דרכי צירופת של רשות מקומית לאיגוד ערים. דרכי הפריטה, כל הדברים הקשורים בסידור חשבונות ובהלוקת חובות בין הרשויות המקומיות בינן לבין עצמן, ובין הרשויות המקומיות לבין האיגוד. כל זה ייכלל בתחום סמכותו של שר הפנים, שיכול לעשות זאת בדרך אומיניסטרטיבית, בדרך תקנות. מה נשאר למועצה?

הרשויות המקומיות. ההתאגדות כדת — אין אונס, אם לדבר בסגנון הימים האלה.

אנו משאירים שתי אפשרויות של הקמת התאגדות כזאת. האחת, כרשויות מקומיות. ביוזמת, באות לכלל הכרה של לצורך מסויים מוטב להן להתאגד ולהקים מוסד או מפעל משותף. אך אין אנו מונעים בעד היזמה של הממשלה, של שר הפנים. אם שר הפנים מצא שיש צורך בצירוף רשויות מקומיות אחדות לשם הקמת מוסד או מפעל משותף — יכול שר הפנים להיות היום, להציע זאת לרשויות המקומיות, לשכנע אותן שהדבר לטובתן, ואז להקים זאת בהסכמתן, אם כי ביוזמת. אנו מציעים למחוק סעיף 2(3), האומר, שהממשלה יכולה להקים איגוד ערים גם כאשר רשות מקומית הנוגעת בדבר מתנגדת לכך. אם יתקבל הסעיף הקטן הזה כפי שהרוב בוועדה מציע, וכפי שהציעה זאת הממשלה — יהיה פירוש הדבר שהממשלה מתנשקת בשלטון העצמי, כי הוא חלל להיות שלטון עצמי. ואם יקום דובר הרוב בכנסת, או דובר הממשלה, ויגיד שהרי יש מפעלים בעלי ערך ממלכתי כללי, ארצי, אשר רשות מקומית כלשהי, מתוך אינטרסים ולקואלים, מתוך צרות עין, צרות רוח או צרות הבנה, לא תסכים לכך, אם כי יש לדבר ערך ארצי כללי, — הרי מפעלים כאלה יכולה הממשלה להקים בתוקף סמכותה; אז היא פועלת כשלטון מרכזי בארץ כולה, כשלטון המדינה. אבל אם רוצים שהרשויות המקומיות יקימו מפעל מוניציפאלי כלשהו במשותף, הרי יכול הדבר להיעשות ביוזמתן או ביוזמת הממשלה — אבל בהסכמתן. ברגע שמכניסים כפיה, ברגע שמאליים שלטון מקומי לעשות דבר שהוא מתנגד לו — חותרים תחת השלטון העצמי באותו תחום שהוא תחום סמכותו של השלטון העצמי, תחום השלטון המוניציפאלי.

ועתה, להסתייגויות מסוג שני, שגם בהן יש התנגשות בין מגמתה של הממשלה ובין המגמה שלנו, והיא: כאשר יש סכסוך בין הרשות המקומית ובין הרשות הממשלתית — כלומר, עם משרד הפנים, עם שר הפנים — מי מכריע? מי מכריע בין השלטון העצמי ובין השלטון המרכזי? הצעת הרוב היא: הממשלה מכריעה. כלומר: באותו סכסוך שהיא צד בו, היא גם הפוסקת; היא גם צד וגם דיין, ואנו מציעים כי בכל מקרה שתהיה מחלוקת בין הרשות המקומית ובין משרד הפנים — תכריע ועדת הפנים של הכנסת.

אחר כך, עוד דבר, שגם הוא נובע מאותו הבדל של גישה. מי קובע את הרכב המועצה של איגוד ערים כשהוא עומד לקום או כשהוא קם? מתוך אותה מגמה כללית, שדבר האיגוד ייעשה רק בהסכמה כללית — אנו מציעים שהמועצה תקום על יסוד הידברות, על יסוד הסכם בין הרשויות המקומיות. אם הן צריכות להידבר ביניהן לגבי מפעל חיוני שייצשה במשותף, שהתקציב שלו יהיה משותף, שהביצוע שלו יהיה משותף, שהשימוש בו אחרי כן יהיה משותף, שגבנית הסכמים תהיה משותפת, שכל המשק יהיה משותף — הרי הן מוכרחות גם לדעת להידבר לגבי ההנהלה של המפעל הזה, לגבי המועצה. אין להגיד: הן לא יוכלו להידבר, ולכן צריך מישהו לכופ זאת מלמעלה. אם הן לא תוכלנה להידבר בנוגע להרכב המועצה — הרי לא תוכלנה גם לנהל את המפעל. שהרי לנהל את המפעל קשה יותר מאשר לקבוע את המפתח להרכבת המועצה. ואם רוצים לתוך את הציבור לשלטון עצמי, לאוטונומיה — יש לתת לו את הזכות, את האפשרות לכך, ולא צריך לכבול את דיין, ולהפוך את השלטון המקומי לספחת, לסרח עודף של משרד הפנים. ולכן, שוב מתוך כוונה לשמור על האוטונומיה של השלטון המוניציפאלי, אנו מציעים שכאשר תקום התאגדות כזאת של רשויות מקומיות — תורכב המועצה

שבהם אפשר לבוא בכפיה — שגם בהם לא תהיה כפיה זו הדרך היחידה. הדרך הרגילה, הפשוטה, הנכונה והנורמאלית היא התחברות מתוך רצון טוב מצד מוסדות מוניציפאליים שכנים בכל אותם הדברים שבהם מחליטים הם באופן חפשי לעשות פעולה זו או אחרת במשותף. כלומר, אפשרות של כפיה יש להניח רק כדברי יוצא מן הכלל, רק כאילו זכות נוספת, במקרה שרשות מוניציפאלית זו או אחרת משתמשת בכוחותיה לרעת שכנתה. וגם זה בגבולות נסויים מאד.

אפשר לומר שזהו כל תוכן ההצעות שאני מציע.

בשתי הסתייגויות אחרות אני מציע עוד תיקון. פקודת העיריות נשארה לנו עוד מימי המאנדאט, כאשר דאגו מאד שלהוד מלכותו תהיה המלכות רבה מאד להתערב בענייני המוסדות המוניציפאליים, להגביל אותם ולהפריע לעבודתם החפשית והיוצרת — פקודת עיריות זו מ־1934 אינה ראויה שתישאר בתקפה בתור אותו החוק שלפני יתנהלו העיריות ב־1955 במדינת ישראל. ואם נוסף לזה גם את המציאות של השנה־השנתיים האחרונות, עם ההתערבות הבלתי־מובנת, השרירותית, של שר־הפנים בעניינים שלא היה בהם כל יסוד להתערבות — הרי מובן מדוע אין הדבר הזה עשוי לספק אותנו. ניסיתי כאן להציע לרוב דרך פשרה, שלפחות אותה הוא חייב לקבל. במקום להציע את הנורמה האידיאלית בעיני שיש להחליט בין משרד־הפנים ובין המוסד המוניציפאלי החדש שיוקם לפי חוק איגוד ערים, הריני מציע שזכויות משרד־הפנים יהיו לפחות לא יותר גדולות משניתנו לו לפי פקודת העיריות 1934. מה שאתם מציעים בחוק הזה, הממשלה הנאורה עם הרוב הפועלי, עם ראשי העיריות הצועקים מרה נגד שימוש בחוק הקיים לרעת העיריות, — מה שאתם מציעים עכשיו זוהי נסיגה נוספת גדולה מאד אפילו לגבי מה שמותר למשרד־הפנים לפי פקודת העיריות 1934.

בעצם צריך הייתי להצביע גם נגד זה. אבל ניסיתי לומר לכם: לפחות אל תרעו, אם אין בכם כוח לשנות ולתקן לטובה. אני סקרני מאד לדעת כיצד תצביעו בשם שולחניכם.

היו"ר י. קליבנוב:

גם לתבר־הכנסת בסמוני יש כמה הסתייגויות, ואבקשו לנמקן יחד.

רוסתום בסמוני (מפ"ם):

כנסת נכבדה, הסתייגויותינו באות להבטיח כמה דברים יסודיים בחוק, שאם לא יתקבלו לא נראה אפשרות להצביע בעדו כפי שהוצע.

ראשית, אנו רואים שיש לשנות את שם החוק ובמקום שיקרא „חוק איגודי ערים“, ייקרא בשם „חוק איגודי רשויות מקומיות“. וכמה סיבות לכך. הראשונה, כדי להימנע מפילול במונחים. כבר בסעיף הראשון של החוק ניתן פירוש למונח „איגוד ערים“, ונאמר שם שפירושו איגוד רשויות מקומיות. מדוע לא לקרוא לחוק בשם איגוד רשויות מקומיות ועל־ידי כך להימנע מן הצורך בפירוש נוסף. יחד עם זאת, המונח „רשויות מקומיות“ קולע ומתאים למציאות ולמטרת החוק יותר מאשר „איגודי ערים“. עלינו להשתחרר גם ממונחים לועזיים, וכפי ששמעתי בוועדה מושג זה מקורו במונח לועזי. עלינו להשתחרר מן המורשת הזאת ולמצוא מושגים מתאימים למציאות ולמטרה.

בסעיף 1 אנחנו מציעים לחוק את המלה „סמוכות“. המלה „סמוכות“ פירושה באנגלית Neighbouring ולמושג הזה יש משמעות גיאוגראפית מסוימת. אם שתי רשויות מקומיות מסוימות להתאגד וביניהן רשות מקומית אחת קטנה, שאינה רוצה להתאגד, בניסיונות שלנו יוכל שר־הפנים,

ובכן, חוק זה, מראשיתו עד סופו, מכוון לצמצום האוטו־נומיה של השלטון המקומי. חוק זה מעורר דאגה בחוגים ציבוריים שונים; שמענו בוועדת־הפנים הממוכרת של חבר המועצות, שהוא אגב חבר מפא"י, ותפקידו מקנה לו איזו ידיעה וסמכות בענין זה, שהדבר הטוב ביותר היה אילו חוק זה לא היה קם בכלל; אותו דבר חיובי שרוצים לייחס ככוונה לחוק, והיינו, שישנם מפעלים ששום רשות מקומית לבדה אינה יכולה לעשותם, אלא כולן ביחד ותכלנה למשימה, — אותו דבר אינו הכוונה האמיתית של החוק. אילו זאת היתה הכוונה, למה לא תקבלו שהאיגוד יקום רק על יסוד הסכסם? והנה, אותם מכניסים פה כפיה. המדיניות של משרד־הפנים — המדיניות של הממשלה כולה — היא לכפות את רצונה על השלטונות המקומיים. להטיל מרות מינהלתית המצמצמת עד למינימום, כמעט עד לאפס, את החופש של השלטון המוניציפאלי; ועכשיו בא חוק זה המקנה לממשלה את האפשרות לבטל רשויות מקומיות שלמות, בדרך של צירופן לאיגוד והקניית סמכויות לאיגוד, המבטלות למעשה את ערך אותו שלטון מקומי, שלא ימצא חן בעיני משרד־הפנים — שמשרד־הפנים לא יתפוך ביקרו, בלשון הימים האלה. שר־הפנים יוכל להכניס אותו בעל כרתו לאיגוד, והוא יוכל להקנות לאיגוד סמכויות כל־כך רחבות שלאותו שלטון מקומי לא יישאר ולא כלום.

והממשלה הזאת, אשר בכל השטחים מצמצמת היא את החירויות הדמוקרטיות, נותנת גם בשטח זה של האוטונומיה המקומית סאנקציה חוקית להתנקשות שלה בחופש, בסמכויות ובשלטון העצמי של הרשויות המקומיות. ולכן, אם בקריאה ראשונה לא הצלחנו לבטל את עצם הצעת החוק, לפחות נכניס בו שינויים כאלה שיהיו ערובה שהסמכות האוטונומית של השלטון המקומי, של הרשות המקומית, תישמר.

ישראל בריהודה:

כנסת נכבדה, ההסתייגות היסודית שלי מבוססת על ההנחה, שבמקרים מסוימים טוב אם תינתן האפשרות לשלטון המרכזי במדינה, גם על־ידי כפיה, לאחד פעולות מסוימות בשטח המוניציפאלי, כשמוסד מוניציפאלי זה או אחר אינו מוכן לעשות בשותפות עם שכנו הקרוב. על פי רוב אינו רוצה בשותפות המוסד העשיר, מפני שכנו הקרוב הוא דל יתר על המידה, ואין המוסד המבוסס מוכן להשתתף בעוה לו, או שהוא פוחד פן יצטרך לתת לו עזרה. לכן אנו מניחים, שהאפשרות לומר לאחת מהרשויות המקומיות המתקשות: חייבים אתם — היא אפשרות שצריכה להינתן במקרים מסוימים לשלטון המרכזי. צרה גדולה היא שהשלטון המרכזי הוא כזה שאין לנו שום אמונן בו, וספק גדול הוא איך ישתמש בסמכויות אלו. אבל אם לנהוג בהתאם לקו זה, צריך לומר על כל חוק רק: לא. אנחנו חושבים שעלינו להשתתף בחקיקת החוקים שבביל המדינה, כי יש לנו תקווה שהמוני הפועלים ודלת־העם יאפשרו לתקן לא רק את החוקים, אלא גם את הרכב המוציאים לפועל, את הרכב הממשלה.

אבל רשות הכפיה הזאת יכולה להינתן רק בכמה דברים מסוימים בהחלט. בענין זה אין לתת רשות חפשיה לממשלה לפי הכרעתה בלבד, ושוב אני חוזר ואומר: תהיה הממשלה איזו שתהיה — אין לחייב מוסדות מוניציפאליים להתאחד בעניינים שבהם אין לדעתנו זכות לכפיה כזאת. אם מדובר על דברים כגון סאניטציה, ביוב, רשת מים, דרכים, גשרים — כסוג עניינים אלה יש לתת גם לממשלה המרכזי במדינה את הרשות לחייב ולהכריע, בשאר הדברים — אך ורק לפי הכרעה חפשיה של המועצה־העליונה. בהצעות שלנו אנו מוסיפים בעצם, שגם לגבי הדברים

באיגודי ערים. אסור שתהיה באיגודי ערים, במידה שיוקמו, כפיה דתית או כפיה על הווי לאומי. יש לשמור על חופש הדת וההווי הלאומי ביחוד בעניני חינוך. ייתכן שבאגודת ערים מסויים תהיה רשות מקומית שרוב אוכלוסייתה היא ערבית, ובמקרה זה הרי בית־הספר המשותף לרשויות המי קומיות צריך להבטיח תופש ללימוד השפה וללימוד התרבות הערבית הלאומית, כדי לשמור על מהותן של המיעוט הערבי במדינת ישראל. אינני רוצה להרחיב נימוקים אלה גם לעניני דת ועניני שמירת החגים, וכן לגבי דברים העלולים להפריע לחופש התפילה, במידה שרשות מקומית ערבית תשתתף באיגוד ערים.

אשר לסעיף 10, אנו אומרים כי הצו המקים אינו צריך לשלול סמכויות ותפקידים הנתונים בידי הרשויות המקומיות. בסעיף זה נאמר „אלא במידה שנקבע כך במפורש בצו“, הצו יכול לגרוע או להוסיף, או לשנות סמכויות ותפקידים של הרשויות המקומיות המאוגדות באיגודי ערים. אנו אומרים שאין מסמכותו של צו לשלול סמכויות ותפקידים. יכול להי ווצר מצב מוזר, שרשות מקומית מתגדת, והשר יוכל להכריח אותה לא רק להתאגד, אלא באמצעות צו יוכל גם לשלול ממנה סמכויות ותפקידים שהיו בידי לפני הקמת האיגוד. סעיף זה מאפשר בעצם התערבות בולטת ביותר בעצמיותה, עצמאותה וחופש פעולתה של רשות מקומית המאוגדת באיגוד ערים.

אשר לסעיף 11 (א), הרי אנו מציעים שמטרת המפעל שלשמו מוקם איגוד ערים תהיה מוגדרת לפי החלטתן החפשית של הרשויות המקומיות. אם שר־הפנים לא יאשר, למשל, את אומדן ההכנסות וההוצאות ואת פרטי התקציב, הרי אורו מפעל חינוכי שלמענו קם איגוד הערים, לא יוכל לקום. דבר זה כתוב גם בחוק. מדוע לא יסתפק שר־הפנים בכך שאיגוד הערים יהיה חייב להגיש אומדן הכנסות והוצאות לשר־הפנים? אם השר ירצה לערער על כך, הרי קיימת מועצה של איגוד ערים. הוא יוכל לערער ולהציע למועצת איגוד הערים שינויים טכניים בתקציב האיגוד. אבל להכניס סעיפים, להוציא סעי' מים — דברים אלה יכולים לפגוע בסמכויותיהן של הרשויות המקומיות.

ואשר לסעיף 11 (ב), אנו מציעים למחוק בו את המלים האומרות שהתקציב יוגש במועד ובצורה שייקבעו בתקנות. גם בהצעת החוק כתוב שאיגוד ערים יערוך בכל שנה, במועד ובצורה שייקבעו בתקנות, הצעת תקציב. מדוע לא להסתפק בכך? איגוד ערים יערוך בכל שנה הצעת תקציב. לא אמרנו שבכל שנה נקבע לו תאריך מסויים, כי הרי ברורה הכונה. בכל פעם שאיגוד מקים מפעל כלשהו — יערוך תקציב. למה להכניס פיסקה שתעניק לשר־הפנים את הסמכות לא רק לש לול את התקציב, אלא גם לדחות את ביצועו והגשתו?

בסעיפים 11 (א), 11 (ג), 13 ו־14 אנו מציעים למחוק את המלים „ואשר על־ידי שר־הפנים“. למעשה אין בכל החוק הזה חופש התאגדות, אלא יש התערבות בענינים הפנימיים שלהן מצד שר־הפנים. הוא יכול גם להכריח רשות מקומית וגם להתערב אצלה בעניני הלוואות, תקציבים וכיוצא באלה. דבר זה אנו רואים כפגיעה חמורה בחופש ובעצמיות של הרשויות המקומיות ואיגודי הערים.

ואם נמצא פירוש אחר לכל הסעיפים אלה ולכל החוק הזה בהתערבות שר־הפנים — אולי מוטב לבטל את החוק כולו ולהגיד בפשטות שראשי שר־הפנים יהקים איגוד ערים בצורה הנראית לו, ולמחוק את כל החוק. אולי יהיה דבר זה מובן יותר לציבור מאשר הגשת חוק שבכל סעיף שבו תוכנס פיסקה על התערבותו של שר־הפנים בצורה הבולטת ביותר.

אם ירצה בכך, יהקים איגוד ערים למרות התנגדותה של הרשות המקומית הקטנה. יש כאן כפיה מסויימת להתאגדות רשויות מקומיות באיגודי ערים.

בסעיף 2 אנו מציעים למחוק את הפיסקה 3, הקובעת שיוקם איגוד ערים אף למרות התנגדותה של רשות מקומית שהוצע לה להתאגד. פיסקה זו פוגעת בעצמאותן של הרשויות המקומיות. איגודי ערים צריכים לקום בלי כפיה. ולפי חוק זה יכולים להקים אותם, ברוב המקרים, אף לרעת הרשויות המעוניינות וביחוד לרעת הרשויות המקומיות הקטנות. ההתנגדות, שמטרתה ביצוע מפעל משותף לטובת הכל, צריכה להיות חפשית. אם רשות מקומית אחת תראה שביצוע מפעל מסויים איננו לטובתה, רשאית היא לא להתאגד באיגוד ערים. אם הצעה זו לא תתקבל, יקפחון רשויות מקומיות קטנות רבות. יש גם אפשרות אחרת: הממשלה תוכל להקים איגוד ערים בלי צירופה של הרשות המקומית המתנגדת, אם קיימת אחת כזאת.

אני רוצה לומר בהזדמנות זו, שאותם נציגי רשויות מקומיות שנפגשו אתם בשעה שהועדה דנה בהצעת חוק זו, התנגדו כמעט כולם לכפיה זו, ונאמרו במפורש שאיגוד ערים צריך להיות חפשי, כך שאם רשות מקומית אחת תתנגד להתאגד באיגוד זה, תהיה שמורה לה הזכות לכך.

לפיכך מציעים אנו למחוק בסעיף 2 (1) את המלים „ושר־ הפנים אישר את החלטתו“. אנו רואים את התאגדות הרשויות המקומיות כראש וראשונה כהתאגדות חפשית, אשר לא תוקם לא בצווים ולא באישורים. יתרון נוסף הסעיף הזה יוצא שאם כל הרשויות המקומיות יחליטו להתאגד אך שר־הפנים לא יאשר החלטתן זו, לא יקום איגוד זה; ומאידך, אם רשות מקומית אחת תתנגד, אך שר־הפנים ירצה למרות זאת להקים איגוד זה, יוקם האיגוד למרות התנגדותה של אותה רשות מקומית. גם דבר זה נראה בעיני כמזוה.

בקשר להרכב המועצה הצענו בסעיף 8 נוסח אשר לפי דעתנו הוא הנוסח הקרוב ביותר לביטוי ייצוג מתאים של כל הרשויות המקומיות שבתחום האיגוד, כדי לשמור על יחסי הכוחות במועצה, בין לפי מספר חברי המועצה של כל רשות מקומית המתאגדת באיגוד ערים, ובין לפי המספר הכולל של חברי כל המועצות של הרשויות המקומיות שבתחום האיגוד. בהסתיעיגונו לסעיף זה רצינו להבטיח קודם־כל ייצוג לכל הרשויות המקומיות במועצת איגוד ערים, וביחוד לרשויות המקומיות הקטנות. שנית, רצינו שהמועצה תייצג את כל הרשויות המקומיות ללא יוצא מן הכלל, ויחד עם זאת רצינו גם לשמור על ענין שליש ועיקרי: יחסי הכוחות בתוך המועצה. שיהיו פונקציה של הרכב הכוחות הפנימי שבכל רשות ורשות ושל היחס שבין הרשויות לבין עצמן. כל הצעה שאינה יכולה להבטיח דבר זה בהרכב המועצה היא לפי דעתנו הצעה לא דמוקרטית. אפשר לטעון, וגם טענו כך בוועדה, שהצעתנו איננה מציאותית: אם תורכב מועצה חוץ הבאת כל התנאים האלה בחשבון, הרי תהיה מועצה גדולה מדי. אנו אומרים שמוטב שתהיה מועצה גדולה המייצגת את כל הרשויות המקומיות לפי יחס כוחות מתאים, מאשר מועצה קטנה שאינה מייצגת זאת.

אשר לסעיף 9, אנו מציעים להוסיף שלא תינתן לאיגוד ערים הסמכות לפעול בצורה העלולה לפגוע בעניני דת, תרבות והווי לאומי של מיעוט לאומי הנמצא בתחומה. אנו רוצים ענין זה כחשוב ביותר. לא היינו מציעים זאת לולא הציע גם חבר־הכנסת חוני הצעה שהיתה אמנם באותה הרוח, אך התעלמה מהמאויים הלאומיים וההבדלים של המיעוט הלאומי במדינה. במקומות שבהם יהיה מאוגד המיעוט הלאומי

„ככל האפשר“. באין אפשרות מעשית לחלוקה כזו — תכריע ועדת בוררים שתהיה מורכבת משופט שימונה עליידי שר המשפטים, ומשני חברים, שימונו עליידי שר הפנים באישור ועדת הפנים של הכנסת, וכן מנציגים, בזכות דעה מיעוצת, של כל רשות מקומית המעוניינת בדבר. החלטת ועדת הבוררים הזאת ניתנת לערעור לפני בית הדין העליון, במקרה שצד כלשהו יראה צורך בכך.

אם כל ההסתייגויות הללו לא יתקבלו — לא נראה אפשרות אלא להצביע נגד החוק בקריאה השלישית.

היו"ר י. קליבנוב :

ישנן מספר הסתייגויות לחבר הכנסת מגוריכהן, אולם איננו גוזק באולם, ואינני רואה גם מישוה אחר מסייעו שיוכל לנמק אותן. נצביע על ההסתייגותיו בהמשך ההצבעה על כל סעיף וסעיף.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חוני להנמקת ההסתייגותיו.

מיכאל חוני (הפועל המזרחי) :

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה, כוונתו של החוק היא חיובית ובראיה מאד. החוק בא לאפשר למספר ישובים להקים מפעלים ולבצע פעולות כבוהות משותפים, — פעולות שישוּב אחד אין בכוחו לעשותן, או שהן מטבע הדברים מחייבות שותפות של שכנים, כגון תחבורה אזורית, מים, ביוב וכדומה. בענינים אלה מוצדקת כפיה על המיעוט המסרב, מצד הרוב או מצד הממשלה. אולם דומני שאין ויכוח בינינו שבשום פנים ואופן אין כוונתו של החוק לכופף על המיעוט שבין השכנים מתוך לבצע במשותף פעולות העוללות לפגוע בחיי הרוח שלו. מתוך כך אנו מוצאים לנכון ולצודק, שאם אחד השכנים מתנגד לפעולה המשותפת בשטח המשקי, מן הדין שיוכלו לכפות עליו את השתתפותו. כי יכול הירוב לעשות לו חשבון, שאם בין כך ובין כך מעבירים ציגור מרכזי של מים או של ביוב באורו, שיעבור באמתו — על שום מה ישתתף בהנחתו ובהתקנתו, כי הרי ממילא ייהנה ממנו. כמובן, רשאים אנו לא לאפשר לו להשתמש ממילוי החובה.

ברם, לעומת זאת, שום איש במדינתנו לא יעלה על הדעת, שאיזה שלטון שהוא יוכל לכופף על מיעוט, או ישוב מסוים מוגדר, להשתתף במפעלים העלולים לפגוע בחיי הרוח שלו. מתוך כך צריך שהחוק יגדיר באופן ברור את תחומי סמכויותיו ופעולותיו של איגוד הערים, וצריך שיאמר שבמקרה שמפעל מסוים עלול לפגוע בחיי הדת, התרבות, אורח החיים והווי החיים של ישוב מסוים בתוך ה„איגוד“ המועצ — במקרה כזה אין גם הממשלה יכולה לחייב השתתפותו. וגם אם „איגוד“ מסוים מוקם מלכתחלה לטפל בענינים חמרים מסוימים, במקרה שלא תהיה הגדרה ברורה בחוק לא מן הנמנע הוא שהענינים יסתכנו; הוא יתחיל בפיתוח כבישים עורקים ויסיים בתחבורה בשבת והרס השבת בתחומי רשות מקומית שאינה רוצה בכך; יתחיל במים — ויסיים באש של מלחמת תרבות; יתחיל במפעלי שעשועים ופיתוח התירות — ויסיים בהרס תכנון החברתי ואורח חיינו, שבמשך דור שקדו בנויו לטפחו.

לכן יש לתחום בחוק קו ברור בין חומר לרוח, בין כבישים לתרבות, בין מים להווי חברתי, ומשום כך באה ההסתייגות לסעיף 9, המדבר על סמכויותיו של האיגוד, והיא אומרת: „שלא תוענק לאיגוד ערים הסמכות לפעול בעניני דת, תרבות והווי חיים, שלא על דעת כל הרשויות המקומיות שבתחום האיגוד“.

חבר הכנסת אסף מציע שיאמר כאן במפורש, שלא תוענק לאיגוד ערים הסמכות „לבצע בתחום ישוב שיתוסי

בסעיף 12 מציעים אנו במקום המלים „רשאי איגוד ערים“ — לכתוב „רשאית מועצת האיגוד להטיל תשלומים למימון תקציב האיגוד“. מדוע אנו מבקשים להכניס פה את המלה „מועצה“? המושג „איגוד ערים“ הוא מושג רחב ואיננו מובן. ואם ענייני התקציב, וגם סמכויות אחרות, לא יהיו נתונים בידי מוסד מסוים שהוא מוגדר ברור בחוק — ומועצת איגוד הערים היא מוסד שמחובתו וסמכותו לנהל את איגוד הערים — הרי יוכל דבר זה לפתוח פרצה ולפגוע בסמכויות המועצה ובתפקידיה. והרי יכול שר הפנים גם בענין תקציבים לא לפנות למועצה או למוסד אחר הקשור באיגודי הערים. אנו רוצים אפוא, דוקא באמצעות ההסתייגות הזאת, לבטא של מועצה צריכים להיות תפקידים וסמכויות ברורים ומוגדרים בנוסח החוק. אחרת יוכל חוק זה להפוך את המועצה לפיקציה.

אשר לסעיף 16 — מה אומר סעיף זה? סעיף זה אומר למעשה ששר הפנים רשאי לקבוע בצו הוראות בדבר תקופת קיום איגוד ערים, קביעת ועדות, בירור חילוקי דעות, דרכי צירוף ופרישה של רשות מקומית, דרכי מינוי של עובדי האיגוד ופירוטיהם, דרכי פירוק האיגוד. אנו רואים סעיף זה כהתירה — וחתירה עמוקה — תחת עצם קיומו של האיגוד. אם יכול השר באמצעות צו להתערב בכל העניינים הללו — מה נשאר בתפקידיהם ובסמכויותיהם של איגודי הערים? דבר זה אינו נראה לנו.

ואנו אומרים: תקופת קיומו של איגוד ערים, למשל, צריכה להיות תלויה בשני דברים: אם המפעל הזה נסתיים, או אם המועצה תחליט על כך בצורה שהגדרנו אותה בסעיף אחר המדבר על פירוק ועל פרטי פירוק של איגוד ערים. אני חושב שהסעיף הזה הוא סעיף חמור ביותר, סעיף שיוכל לפגוע בצורה רצינית בסמכויותיהם של איגודי ערים.

אשר לחילוקי הדעות, הגשנו הצעה מפורטת המבטיחה למעשה שבמקרה של חילוקי דעות בין רשות מקומית ואיגוד ערים יבורר חילוקי הדעות לפני ועדה שתהיה מורכבת משר פט שלום, שימונה עליידי שר המשפטים, מנציג של שר הפנים, ונציג אחד של כל רשות מקומית. והרשות המקומית הנפגעת גם תוכל לערער לאחר החלטה זאת לפני בית המשפט העליון. אין לתת לשר הפנים את הסמכות לברר בעצמו את כל חילוקי הדעות ולקבוע ולפסוק בכל חילוקי דעות שיהיו.

באותה הצעה גם אמרנו שתחילוקי דעות בין האיגוד לבין רשות מקומית שבתחומו יוכרעו עליידי הממשלה. האיגוד והרשות המקומית רשאים לערער לפני ועדת הפנים של הכנסת. הרי ניתנת גם פה סמכות לממשלה להתערב בענייני חילוקי דעות. את היתר אנו מציעים לחוק מכל הסעיף הזה.

אנו גם מציעים תיקון בסוף הסעיף המדבר על דרכי פירוק איגוד הערים. הדבר הזה לא ניתן בחוק, ואין אנו רוצים שדבר זה ייעשה לפי שיקול דעתו של השר ואפילו של הממשלה. אנו מציעים שיתווסף סעיף שיברר את דרכי פירוק איגוד ערים. בציגור — אנו אומרים שאיגוד ערים יתפרק: א) אם המטרה שלשמה הוקם האיגוד נתמלאה; ב) אם כל הרשויות המקומיות החליטו על הפירוק; ג) אם רוב הרשויות המקומיות החליטו על הפירוק והממשלה אישרה את החלטתן. במקרה של חילוקי דעות, אם המטרה שלמענה הוקם האיגוד נתמלאה או לא — יכריע בדבר בית המשפט המחוזי.

כן מציעים אנו שבמקרה של פירוק ינהל הפירוק בידי מועצת האיגוד. נכסי האיגוד וגורלם — גם ענין זה הוא חשוב ואין לחשאירו בידי הממשלה ולא בידי שר הפנים. נכסי האיגוד שיישאר. לאחר הפירוק, לאחר תשלום כל החובות, יחולק, ככל האפשר, בין כל הרשויות המקומיות — ואני מדגיש:

רצוני לציין, ואני מצטער מאד שלא הזכרתי זאת בתחילת דברי — שבחוק יש סעיף המופיע בשתי גירסאות. באותה שעה היה הרכב הוועדה כזה שמצדדי הדעה שההכרעה צריכה להיות נתונה בידי הממשלה היו במספר שווה עם מתנגדיה. אני מרשה לעצמי להגיד שהרוב בוועדה התנגד להכרעה כזו בכל שאר הסעיפים שבהם הוצע למסור את ההכרעה לוועדה; כל ההצעות בנידון זה נדחו. באותו מקרה נתחלקו הדעות בשעת ההצבעה, ולא רציתי ליצור תקדים שהוועדה תצביע עוד פעם על הצעה שכבר הוצבע עליה. אני חושב שמותר לי להגיד בשם רוב הוועדה, שהתנגד לכך בכל סעיף אחר — שבדואי גם בסעיף זה היה מתנגד לכך — שבאיוה מקרה שהוא תימסר ההכרעה לוועדת-הפנים או לבית-המשפט בדברים שהם מוניציפאליים גרידא. לרוב הוועדה היה נראה שאותו השר של בירור וערעור וההכרעה הסופית של הממדר שלה מבטיח את כל האינטרסים של כל הנוגעים בדבר.

ביחס לשם החוק: מכיוון שבשם „התאגדות“ היתה כאילו כוונה לבטא רעיון שהאיגוד יקום רק אם כל הרשויות יסכימו לכך — לכן לא קיבלנו את השם הזה. מלבד זאת נראה בעינינו השם „איגוד“ כהולם יותר את הענין — הוא מביע את התוצאה ולא את תהליך התהוותו של הדבר, והתוצאה היא האיגוד. אשר להצעה שקבלת המונח „השלטון המקומי“ במקום „ערים“ — שבמענו את המומחה הבלשני של משרד-המשפטים, מר שלי, אשר אמר לנו שבתנאי משתמשים במושג „עיר“ לכל ישוב, וכאשר כותבים „איגוד ערים“ אין מתכוונים דוקא לערים, אלא לכל מיני יישובים. מלבד זאת, השם „איגוד ערים“ הוא קצר ופשוט יותר מאשר „איגוד רשויות מקומיות“, והן במדינה יש הרבה רשויות, לא רק רשויות מקומיות. לאחר שהוועדה שמעה את ההסברים האלה קיבלה את השם „חוק איגודי ערים“.

שר-המשפטים פ. רוזן:

יש גם מונח „הכניית בנין ערים“.

נחום חת (יו"ר ועדת-הפנים):

נכון, גם המונח „הכניית בנין ערים“ אינו מכון דחוק לערים, אלא לכל מיני יישובים. יכולנו אמנם לכתוב „איגוד יישובים“, אבל זה לא נראה בעינינו ולכן קיבלנו את המונח שהוצע עליידי הממשלה.

הבטחנו בחוק דבר שלא היה בהצעת החוק — שבמועצת האיגוד צריכה להיות מיוצגת כל רשות. קבענו זאת במפורש בחוק, כן קבענו בפירוש בחוק, שהאיגוד יתנהל על-ידי המועצה שלו. לא נכון מה שהעירו כאן, כאילו מאיגוד ערים נשללו הסמכויות. רק בנוגע לאותם הדברים היסודיים שגם לפי החוק הקיים נתונים הם לאישור הממשלה, כגון חוקי עזר ותקציבים, לא מצאנו לנכון לשנות את המצב הקיים אגב חוק זה. כאשר יובא החוק לתקין פקודת העיריות בנידון זה ייתלט על כך — אני חושב שזה לא ייחלט, כי לא ייתכן שבמדינה יהיו מאתי-ועשרים פארלאמנטים במקום פארלאמנט אחד, ובכל מקום יחולל הרשות המקומית להטיל מסים ולקבוע תקציבים על-פי רוב מסויים שיש בה, מבלי שלרשות המרכזית תהיה דעה מכרעת, שלא יטילו מסים שלא בהתאם למסגרת הכללית של המסים במדינה — או אפשר יהיה לדון על בעיה זו גם לגבי חוק זה, אבל אגב חוק הן באיגוד ערים אין להכניס שנויים בהוראה שתקציב או חוק-עזר טעון אישור הממשלה. לא ראינו כל סיבה לשנות זאת.

על-פי רוב תקציבים אלה של האיגודים יהיו ממומנים במידה רבה על ידי הלוואות ממשלתיות, ובדואי תצטרך הממדר

פעולות המנוגדות לתקנות אותו ישוב“. לדעתי כלול תיקון זה בתיקון שאני מציע, שהאיגוד לא יעסוק בענינים הנוגעים להווי חיים. אולם למען יתר בהירות מסכים אני לתיקון הנוסף, ולפי זה יש לי ולחברי-הכנסת אסף הסתייגות משותפת המדגישה ענין זה, שהאיגוד לא יפגע באורח החיים החברתי של ישוב שיתופי.

מאותו טעם באה הסתייגותי לסעיף 4, המדבר על אפשרות לכופף את ההשתתפות על המיעוט שבתוך האיגוד. הסתייגותי לסעיף 4, המשותפת עם חברי-הכנסת מגורי-כהן, אומרת: „ובלבד שלא תחליט הממשלה על הקמת איגוד ערים אם הקמתו עלולה לפגוע באורח החיים הקבוע ברשות מקומית הנוגעת בדבר“. רצוני להוסיף שמבחינה עקרונית מסכים אני להסתייגותו של חברי-הכנסת בסחוני לסעיף 9, שאין היא כלולה בעצם בהגדרה כללית של עיר, דת, תרבות ואורח חיים.

אבקש מהכנסת לקבל את ההסתייגות המשותפת של חברי-הכנסת אסף ושלי, וכן את הסתייגותי לסעיף 9 ואת הסתייגותי המשותפת עם חברי-הכנסת מגורי-כהן לסעיף 4.

היו"ר י. קליבנוב:

אבקש את יושבי-ראש ועדת-הפנים להשיב על ההסתייגות יות.

נחום חת (יו"ר ועדת-הפנים):

כנסת נכבדה. חברי-הכנסת טנה אמר, שכל כוונתו של החוק היא להגביל את האוטונומיה של השלטון המקומי במדינה; לגולל מהשלטון המקומי את האוטונומיה שלו ולמסור אותה לממשלה, שבכל פעולותיה רוצה היא לפי דבריו לפגוע באינטרס של התושבים. כאשר שמעתי אותו נזכרתי במימרה של הסופר טולסטוי על סופר רוסי אחר, אנדרייב, הסופר אנדרייב היה רגיל לכתוב סיפורי אימה, וטולסטוי אמר עליו: הוא מאיים, אבל אני אינני מסחר. חזקה על הכנסת הזאת, שהיא שוקדת על האוטונומיה של השלטון המקומי.

הטענה גם אינה מבוססת. כל שלטון, כל רוב בו, מולטי לעתים על דברים שהמיעוט אינו מסכים להם, ואי-אפשר לנהל חברה דמוקרטית באופן אחר. לכן לא יכלה ועדת-הפנים לקבל את ההסתייגות שלי פיה רצו לתת אפשרות לרשות מוניציפאלית אחת לעכב ביצוע מפעל או שירות בעל צורך מוניציפאלי חשוב, רק מפני שיש מיעוט שאינו רוצה בדבר. לעומת זאת נתנה הוועדה בטחונות מספיקים שהמיעוט לא יקופח. ראשית כל נאמר שכל הרשויות צריכות להסכים. אם אחת הרשויות אינה מסכימה — חייב שרי-הפנים להביא את התנגדותה לכך לפני הממשלה. וזה בלבד אינו מספיק: הממשלה אינה יכולה להחליט בעצמה על כך, היא חייבת לקרר את חקירה. לפי דרישת הרשות המתנגדת. ועדת החקירה צריכה לשמוע את דעתה של אותה הרשות ואת סיבות התנגדותה. נוסף לכך יש הוראה לפרסם כל הכניית יוממה, ואסור לאשר אותה במשך ארבעים יום. במשך ארבעים יום יכולה הרשות המקומית המתנגדת להגיש את התנגדותה. יש איפוא לעבור את השלבים האלה: פרסום הזמן להגשת התנגדות, מינוי ועדת חקירה, החלטת הממשלה. והרי הממשלה היא נציגה של הכנסת לביצוע עניני השלטון במדינה. אם לאחר כל השלבים האלה, תחליט הממשלה שיש לבצע תכנית מסויימת, הרי פירושו של דבר כאילו הכנסת ברוב דעות החליטה על כך. לכן לא קיבלה ועדת-הפנים את כל ההצעות שלשפיקן צריך היה לתפש את ההצעות במקום אחר, מחוץ לממשלה, בענינים שהם מוניציפאליים.

ישיבה תקס"ה, ט' אדר תש"ו (3 מארס 1955)
— חוק איגודי ערים (חת, חזני, קליבנוב) —

נזחום חת (י"ר ועדת הפנים) :

אבל לא ייתכן לקבוע בחוק שאם יהיה צורך להפעיל משאכות של ביוב בשבת — אפשר יהיה למנוע זאת. אפשר לטעון שמטעמי הווי צריכים למנוע ביצוע של שירות מוניציפלי פאלי מסויים, במקום מסויים, והרוב יכול למצוא זאת לנכון להחליט על כך. כאמור, מצאנו שאין צורך להכניס דבר כזה לחוק.

רוב הוועדה גם החליט נגד הצעת חברי הכנסת אסף, — ייתכן גם שתתקבל — אבל מצאנו, שאין גם צורך בתקנה לש" מירת תקנון של ישוב שיתופי.

רוב הוועדה החליט שכל ההגבלות המוצעות הן מיותרות, ואין צורך בהגבלות לגבי הווי, רות, לאום ודת. אף לא הגבלה לגבי תקנון של ישוב שיתופי. אני חושב שאילו היה חבר הכנסת אסף נוכח עכשיו באלם, היה מסיר את הסתייגותו זו. חברי הכנסת בסחוני מציעו שמועצת האיגוד תייצג את יחסי הכוחות שבתוך כל רשות מקומית המתאגדת באיגוד. לכך יש להשיב: אין אנו יכולים לתת ייצוג לפי יחסי הכוחות שבמועצות מתאגדות. אם בעיריית חיפה יש למשל עשרים ואחד חברים, שאחד מהם הוא חבר מק"י, אין אנו יכולים לתת לו ייצוג גם במועצת האיגוד. אם ניתן ייצוג במועצת האיגוד לפי כל יחסי הכוחות — תהיה כל מועצת איגוד בבהינתן פארלאמנט. נכון, שמועצת האיגוד תהיה בודאית מיוצגת על-ידי רוב חברי המועצה. אם יהיו הכוחות שקולים — אפשר יהיה להבטיח את הדבר בכו. קבענו בחוק שלא תקום מועצת איגוד אם לא תהינה מיוצגות בה כל הרשויות המקומיות המעוניינות לפחות על-ידי נציג אחד. אבל בצו המקום את האיגוד אפשר יהיה גם להוסיף פרטים. כל רשות מקומית תביא את תביעותיה, ואם תמצא אוזן קשבת באינסטאציה ראשונה בהתייעצות הרשויות הנוגעות בדבר — מה טוב, ואם לא — תחליט הממשלה ותקבע את הדבר בצו המקום.

הוועדה נמנעה מלקבוע בחוק את כל הפרטים, — מהם גם חשובים — מפני השוני הרב שיהיה בין האיגודים השונים עקב מטרותם, היקפם וכיוצא בזה. הוועדה קבעה שאין לקבוע בחוק ענין של בירור סכסוכים, למשל, רשויות מקומיות שתתאגדנה באיגוד ערים תתקבנה בעצמן את דרכי בירורם של סכסוכים ביניהן. אין להכניס זאת בחוק. היה מי שהציע שבירור חילוקי דעות יובא לפני בית המשפט המחוזי, אחר הציע שזה יובא לפני בית המשפט העליון, ואחר — לפני ועדת הפנים של הכנסת. החלטנו שהדבר ייקבע בצו המקום בהסכמת כולם, או בהכרעת הממשלה, או באמצעות תקנות קבועות.

אני מבקש מן הכנסת לקבל את החוק המוצע על-ידי הוועדה ולדחות את כל הסתייגויות.

היו"ר י. קליבנוב:
נעבור להצבעה.

ה צ ב ע

התיקון של חברי הכנסת מ. סנה לשם החוק
לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ר. בסחוני לשם החוק
לא נתקבל.

שם החוק בנוסח הוועדה נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ר. בסחוני לסעיף 1
לא נתקבל.

סעיף 1 בנוסח הוועדה נתקבל.

שלה לדעת באיזה אופן מוצא הכסף ומובטחות ההלוואות שאיה נותנת.

יש עוד דבר שהכל דאגו לו: ייתכן מאד שבסוד זה של כמה רשויות ירצו לקפח אחת מהן, ייתכן שהתקיף ירצה לבלוע את החלש. אגב גם לך שהממשלה המרכזית תאשר תקציבים ותבצע פיקוח לשם מימנת הופעות כניל.

מלים אחדות ביחס לאישור התקציב. לפי הצעת החוק היה שר הפנים רשאי לא רק לאשר את התקציב, אלא גם להכניס בו שינויים; את התוספת הזאת מקהה הוועדה. בוועדה הוצע לבטל גם את החובה של האישור על-ידי שר הפנים. שמחתי שדווקא חברי הכנסת סנה עזר בוועדה בהסברה שלא ייתכן שה תקציב של איגוד ערים לא יאושר על-ידי שר הפנים. הממשלה לא תוכל להכניס שינויים בתקציב, אבל היא תוכל לא לאשר תקציב שלפי דעתה יהיה מנוגד לביצוע המטרה או להיקף הכספים שבירי הרשות המקומית, או שיש בדבר קיפוח של אחת הרשויות המקומיות. במקרה של חילוקי דעות ייעשה הדבר בצורה שנקבעה בחוק, היא — שתינתן לאיגוד הזדמנות להשי מיני את דברו. אני חושב שבסופו של הדיון היתה הוועדה מאוחדת, פרט לחברי הכנסת בסחוני, בכך שבכל הענינים האלה צריך להניח בידי שר הפנים את הסמכות למתן אישור.

חברי הכנסת סנה התנגדו לכך שלשר הפנים תהיה סמכות להתקין תקנות. אני מפנה את תשומת לב הכנסת לכך שה סמכות להתקין תקנות מתייחסת לדרכי פירוק של האיגוד ודרכי צירופה של רשות מקומית לאיגוד וכיוצא בזה. ואין הכוונה שהממשלה תכפה צירופה של מועצה זו או אחרת או פרישתה או פירוק של האיגוד, — אלא להתקין תקנות במידה שהדברים האלה לא ייכללו בצו המקום.

חברי הכנסת בסחוני הציעו לחוק את המלה „סמוכות“ וחבר הכנסת בריהודה הציע להגביל את תפקידי האיגוד רק לתפקידים מוניציפאליים צרים. הוועדה לא קיבלה את שתי ההצעות האלה. אם כי הסברתי בדברי הפתיחה שלי, שהכוונה היא באמת לתפקידים מוניציפאליים גרידא בראש וראשונה, בגון ביוב, אספקת מים, כבישים, הרי לא מן הנמנע שגם יתאגדו לצורך הקמת מפעלי אשפוז ובתי ספר. אבל אין אנו יוצרים כאן חברות או שותפויות של ארגונים מוניציפאליים, אלא מעין ארגון-גג מוניציפאלי, ברור שיסודה של כל יחידה מוניציפאלית היא הטריטוריה, ולכן גם תהיה לאיגוד ערים טריטוריה סמוכה. אם אין תנאי זה מתקיים, אין צורך ליצור איגוד. אולם, אם למשל עיר כחיפה תרצה להקים בצפת בית חולים לחולי שחפת, בשותפות עם העיר צפת — הרי ניתן הדבר להיעשות על-פי חוק העיריות ועל-פי תיקון החוק המונח לפני הכנסת לאישור בקריאה שניה. אולם החוק הקיים אינו מספיק כדי להקים מפעל קבוע מסובך הקשור בחוקי עזר, בהפקת קרקע וכיוצא בזה, לכן חשבה הוועדה שאיגוד צריך לקום רק מתוך צירוף רשויות סמוכות, ואין צורך להגבילו רק לתפקידים מסויימים.

הוועדה, ברוב דעות, גם לא קיבלה כל הגבלות בקשר לכפייה דתית, לאומית, לשונית וכיוצא באלה. ראשית, אין אנו רוצים להניח שענין זה של כפייה ייתכן באיזה אופן שהוא. ומלבד זה, בחוקים רגילים — להבדיל מקווייסור של הממשלה וחוקים מיוחדים — אין צורך להבטיח שלא ייעשו דברים כא" לה. אנו מתארים לעצמנו שאם ירצו להקים, למשל, תחנת אוטובוסים — הרי השכל והנימוס מחייבים שלא יעשו זאת בניגוד אם היא לא תרצה זאת, אלא במקום אחר.

מיכאל חזני (הפועל המזרחי) :

לא כדאי לסמוך על נימוסים, מוטב שייקבע הדבר בחוק.

התיקון של חבריהכנסת ר. בסתוני ומ. סנה
לסעיף 10 לא נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת י. ברייהודה לסעיף 10 לא נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת ח. מגוריכהן לסעיף 10
לא נתקבל.

סעיף 10 בנוסח הוועדה נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת ר. בסתוני לסעיף 11 (א)
לא נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת ר. בסתוני לסעיף 11 (ב)
לא נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת ח. מגוריכהן לסעיף 11 (ב)
לא נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת מ. סנה לסעיף 11 (ג)
לא נתקבל.

היו"ר י. קליבנוב :

אני מבין ששרהפנים מוותר על הסתייגותו לסעיף-קטן (ג),
הנכון הדבר?

שרהפנים י. רוקח :
כן.

נחום חת (יו"ר ועדתהפנים) :

ההסתייגות של שרהפנים וחבריהכנסת פרלשטיין
הוסרה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבריהכנסת ר. בסתוני וי. ברייהודה
לסעיף 11 (ד) לא נתקבל.

סעיף 11 בנוסח הוועדה נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת ר. בסתוני לסעיף 12
לא נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת ח. מגוריכהן לסעיף 12
לא נתקבל.

סעיף 12 בנוסח הוועדה נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת ש. פרלשטיין לסעיף 13
לא נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת ח. מגוריכהן לסעיף 13
לא נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת ר. בסתוני לסעיף 13
לא נתקבל.

סעיף 13 בנוסח הוועדה נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת ר. בסתוני לסעיף 14
לא נתקבל.

סעיף 14 בנוסח הוועדה נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת י. ברייהודה לסעיף 15
לא נתקבל.

הצעתו של חבריהכנסת י. ברייהודה בדבר תוספת
סעיף אחרי סעיף 15 לא נתקבלה.

התיקון של חבריהכנסת מ. סנה לסעיף 15 לא נתקבל.
סעיף 15 בנוסח הוועדה נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת ר. בסתוני לסעיף 2
לא נתקבל.

הצעה של חבריהכנסת ר. בסתוני, ח. מגוריכהן,
מ. סנה וא. פרי למחוק פסקה (3) לסעיף 2
לא נתקבלה.

התיקון של חבריהכנסת י. ברייהודה לסעיף 2
לא נתקבל.

סעיף 2 בנוסח הוועדה נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת ש. הלל לסעיף 3
לא נתקבל.

סעיף 3 בנוסח הוועדה נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת מ. חוני ות. מגוריכהן
לסעיף 4 לא נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת מ. סנה לסעיף 4 לא נתקבל.
התיקון של חבריהכנסת י. ברייהודה לסעיף 4
לא נתקבל.

היו"ר י. קליבנוב :

אני מעמיד עכשיו להצבעה את שתי הגירסאות של
סעיף 4, כפי שהוצעו עליידי הוועדה — גירסה א' כנגד
גירסה ב'.

ה צ ב ע ה

גירסה א' לסעיף 4 נתקבלה.

גירסה ב' לסעיף 4 לא נתקבלה.

סעיף 4 בנוסח גירסה א' של הוועדה נתקבל.

הצעתו של חבריהכנסת ח. מגוריכהן בדבר תוספת סעיף-
קטן (ג) לסעיף 5 לא נתקבלה.

התיקון של חבריהכנסת מ. סנה לסעיף 5
לא נתקבל.

סעיף 5 בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר י. קליבנוב :

לסעיפים 6 ו-7 אין הסתייגויות.

ה צ ב ע ה

סעיף 6 בנוסח הוועדה נתקבל.

סעיף 7 בנוסח הוועדה נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת ר. בסתוני לסעיף 8
לא נתקבל.

התיקון של חבריהכנסת מ. סנה לסעיף 8
לא נתקבל.

סעיף 8 בנוסח הוועדה נתקבל.

הצעתו של חבריהכנסת מ. חוני בדבר תוספת
פסקה (3) לסעיף 9 לא נתקבלה.

בעד הצעתם של חבריהכנסת ע. אסף ומ. חוני בדבר
תוספת פסקה (3) לסעיף 9 — 14
נגד — 8

הצעה נתקבלה.

הצעתו של חבריהכנסת ר. בסתוני בדבר תוספת
פסקה (3) לסעיף 9 לא נתקבלה.

סעיף 9 עם התיקון של חבריהכנסת ע. אסף ומ. חוני
נתקבל.

הצעתו של חברי-הכנסת ר. בסתוני וב. קמין בדבר תוספת סעיף אחרי סעיף 17 לא נתקבלה.

התיקון של חברי-הכנסת מ. סנה לסעיף 18 לא נתקבל. סעיף 18 בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר י. קליבנוב:

אני ממעיד עכשיו להצבעה את החוק כולו, עם הצעת התיקון לסעיף 9, כפי שנתקבלה.

ה צ ב ע ה

חוק איגודי ערים, תשט"ו — 1955, נתקבל.

הצעתו של חברי-הכנסת י. ברייהודה למחוק פסקה (5) לסעיף 16 לא נתקבלה.

הצעתו של חברי-הכנסת י. ברייהודה בדבר תוספת סעיף אחרי סעיף 16 לא נתקבלה.

התיקון של חברי-הכנסת מ. סנה לסעיף 16 לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת ר. בסתוני לסעיף 16 לא נתקבל.

סעיף 16 בנוסח הוועדה נתקבל.

סעיף 17 בנוסח הוועדה נתקבל.

ב. חוק התקציב לשנת 1955/56, תשט"ו — 1955

(המשך הדיון)

לכוון את התעסוקה לאפיקי פיתוח, לרכו אותה במטרות פרוודוקטיביות, להפכה מנוף לפיתוח אזורים שוממים ולפי"ז וור האוכלוסיה.

לא היינו עומדים בתפקיד קשה זה בלי שיתוף פעולה אמין מצדם של עובדי לשכות העבודה. הם מילאו תפקיד אנושי וציוני ראשון במעלה כמדריכים, כיועצים וכחברים לעובדים. הם עמדו במבחנים קשים, קיבלו מכות — וערכו כזו לשחרר את המכה מבית-הסוהר. 532 עובדי לשכות העבודה ב־27 לשכות-עבודה ראויים למלוא ההוקרה על עזר דתם הקשה והמסורה.

וכאן ראוי לציין כמה עובדות, וקודם כל את העובדה המכרעת, שמאז סיום המאנדאט גדלה אוכלוסייתנו ב־750 אלף עולים בקירוב. היתה זו עליה עובדת כפוטנציה. בעלי הון או בעלי הכשרה מקצועית היו בעליה זו מיעוט קטן — מבכל תקופה שקדמה לה. כנגד זה נדחפה עליה זו יותר מכל עליה אחרת בעבר, אל המרכזים הצפופים; והכוחות בתוך העליה הצלה, הרוחפים בכיוון הפוך, הלי מבחינה צירי גית ואמציונאלית חלשים ביותר. ואם כי פעמה בעליה זו רוח ציונית פנימית, שינקה ממסורת דורות, הרי לא פעלו בה אותם גורמים חינוכיים ואידאולוגיים שהדריכו את תנועת ההתיישבות הציונית בעבר.

רחוקה אני מכל אלה המבקשים להקל בערך תרומתה של העליה הזאת לבנין המדינה. בחשבון ההיסטורי הגדול חרמה העליה הנוכחית את התרומה המכרעת לבנין המדינה — בהתיישבות, בחרושת, בבניה ובשירותים ראשוניים. זוהי העליה שיישבה את הארץ, שסללה את הכבישים, בנתה את הבנינים — ומפתחת את המחצבים. אבל אין ספק שכל אותם הגורמים שדיברתי עליהם מקודם גם הכבידו וגם הכוונו את עבודת התעסוקה, ונדמה לי שאנו יכולים לסכם כיום, שלמי רות כל הקשיים, למרות שהיה עלינו ליצור מקורות תעסוקה ועבודה בחינת יש מאין לאנשים מחוסרי ניסיון וידיעה בע"ב בודת-כפיים, הצלחנו לשמור, אם כי בתנודות מסויימות, על שיעור אבטלה שתנועע במספרים מחולטים מסביב ל־12 אלף מובטלים בממוצע שנתי, כשהממוצע השנתי הגבוה ביותר היה כ־18 אלף בשנת 1953. אם לא נביא בחשבון את התנועה באבטלה לפי מספרים מחולטים, אלא בהשוואה לתנועת האוכלוסיה בגיל העבודה — היינו: בין 64 ל־70 תהליה התמונה נוצת: בשנת 1950 היה אחוז המובטלים לגבי האוכלוסיה העובדת — 0.87%; בשנת 1951 — 0.80%; בשנת 1952 — 1.15%; בשנת 1953 — 2.12%. וב־1954 ירד האחוז ל־1.54%. אלה היתה איפוא השנה הקשה ביותר.

היו"ר י. קליבנוב:

אנחנו עוברים להמשך הדיון בתקציב, בקבוצה השלישית. נשמע עכשיו את דברי הפתיחה של שרת-העבודה לתקציב משרד-העבודה.

שרת-העבודה ג. מאירסון:

כבוד היושבראש, כנסת נכבדה, בהביאי הפעם את הצעת תקציב משרד-העבודה רואה אני חובה להביע הכרת טובה לאנשי אגף התקציבים, שבעודתם בהכנת הצעת התקציב על פיירוטיו ועל דברי ההסבר הנלווים אליו מקילים עלי את המלאכה ומשחררים אותי מן הצורך להתעכב על פרטים. אשתדל, איפוא, לרכו את דברי בכמה הערות כלליות, על הרקע הכללי של המדיניות המונחת ביסוד ההצעה ועל המיגמות המדריכות אותנו.

פעולתנו במשרד-העבודה מבוססת על שני יסודות עיקריים: היסוד השירותי ויסוד הפיתוח. מוכן הדבר, שעם כל החשיבות הנוגעת לצד השירותי שבעבודתנו, לסיפוק השיירותים היסודיים במדינה המבקשת להתייצב בשורת המדיניות המתקדמות ביותר מבחינת הישיגה הסוציאליים, הרי עוד שנים רבות תהיה הבחינה העיקרית בהערכת עבודתנו — בחינת הפיתוח. ומבחינה זו הרי השאלה העיקרית היא: איזו מידה מסייע התקציב להתקדמותנו בשני הכיוונים העיקריים של עבודת הפיתוח — בכיוון הרחבת המשק, הגדלת פיריון הייצור וקליטתה הפרודוקטיבית של העליה, ובכיוון פיזור האוכלוסיה, גאולת שממות הארץ וביצור בטחונה.

כמוכך, אין אפשרות להבדיל הגדלה מוחלטת בין תפקידי שירות לבין תפקידי פיתוח, וכשם שיש בכל עבודת פיתוח גם משום פיתוח של שירותים, כך יש, ללא ספק, גם בכל ענף של שירות משום קידום הפיתוח. אישה לעצמי לעמוד בחילה על ארבעה שטחי פעולה המבוצעים עליידי המחלקות לתעסוקה, להכשרה מקצועית, לשיכון ולעבודות ציבוריות, שתורמתן לפיתוח גדולה יותר.

מאז הקמת המדינה ניצבת המחלקה לתעסוקה באחת הגורות המכרעות בחזית הבנין שלנו. תפקידה החמיר מאד בשלוש-ארבע השנים האחרונות. בעוד שבתקופה הראשונה „נפתרה“ כאילו חומרת הבעיה של האבטלה עליידי החוקת רבבות אנשים במחנות קליטה באפס מעשה, הרי מסוף שנת 1951, עם חיסול המחנות והעברת יושביהם למעברות ולכפרי עולים, התרחבו מאד תפקידיה ואחריותה של המחלקה. הוטל עליה לתכנן ולהפעיל עבודות בממדים גדולים בעזרת תקציבי תעסוקה מיוחדים. ואף כאן היה התפקיד כפול: מצד אחד לדאוג לעבודה למחוסריה, למנוע חרפת רעב; ומצד שני

אין ספק בלבי שאכלוס אזורי הנגב והגליל, הן בישור
בים העירוניים והעירוניים-למחצה והן בהתיישבות, לא היה
אפשרי אילולא המאמצים הגדולים שנעשו בשטח התעסוקה,
המבטיחים את המעבר ההדרגתי ההכרחי מעבודות-ארעי ומ-
עבודות פועלות במיוחד לצורך התעסוקה, לקראת ביסוס
המשק העצמי ולקליטה יצרנית. אולם לא ראינו את התעסוקה
כגורם-עזר בלבד; ראינו בו גם גורם יוצר ומפתח. וכדי
לשכר את אונם של כל אלה שטענו — וטוענים בחלקם גם
היום — שעבודות התעסוקה הן עבודות-סרק בלבד, כדאי
אולי שאכיא סיכומים אחרים על תוצאותיה של עבודות התע-
סוקה שהעסיקה למשל בשנה האחרונה 8,000 איש יום-יום.
במשך ארבע השנים שעברו סייעו עבודות התעסוקה לשי-
קומם של 35 אלף דונם פרדסים נטושים ו-35 אלף דונם
כרמיזית, ענבים ועצים נשירים. זה בעיקר עליידי „מטעי
האומה“, אבל בתקציבים שנועדו לתעסוקה וגם באמצעות
האפטרופוס לבכסי נפקדים וגם באמצעות היעזר הממשלתי
שנעזר עליידי התקציבים האלה.

הוכשרו לעיבוד מחדש 37 אלף דונם של אדמת פרדסים
נטושים, שעציהם נעקרו ואדמתם — אדמת שלחין משובחת
— נמסרה לעיבוד חקלאי, לגידול ירקות, צמחי תעשייה ולג-
טיעות חדשות.

ניטעו 25 אלף דונם עצי יער שונים ואקליפטוסים, וכן
390 קילומטרים של שדרות בכבישים. 200 אלף דונם נמצאים
בטיפול שימור הקרקע, למניעת סחף ולהכשרת שטחים למר-
עה טבעי, המקיים כבר כיום 5,500 ראש בקר ו-11 אלף
כבשים.

הוכשרו, עליידי סיקול ודירוג, 25 אלף דונם קרקע במש-
קי ההר, ובוצעו עבודות ניקיון גדולות בגליל, בשומרון וב-
דרום. בוצעו עבודות גינון ופיתוח ליד בתי-חולים ממשלתיים
וציבוריים, ועבודות חשובות בתחנות נסיון חקלאיות ובבתי-
ספר חקלאיים.

עבודות פיתוח חשובות נעשו עליידי עזרה לרשויות
מקומיות, סלילת דרכים, הכשרת מגרשים לנטיעות בישובי
עולים ובמערבות; עזרה ושיתוף פעולה עם מחלקת העתי-
קות שהביאו לגילויים ארכיאולוגיים חשובים, העשויים גם
לסייע לפיתוח החתיירות. אני גאה לציין שגם בתגלית הח-
שובות בבית-שערים ניתנה עזרה מתוך תקציב התעסוקה.

בכך אינני כוללת את ההלוואות וההקצבות באמצעות התק-
ציבים שלנו לייעור הממשלתי, והכשרת קרקע עליידי הקרן
הקיימת, שקיבלה מן התקציב שלנו הלוואות ומעסיקה 1800
עד 2000 פועלים ליום מאנשי כפרי-העבודה וגם פועלים מן
הלשכות. לא נכללה בהזו גם תחנת חקלאיות וההלוואות
שניתנו לחברות, כגון „ייצור ופיתוח“ ו„מתח“, המעסיקות
בערך 800 איש יום-יום.

כ-800 צעירים מובטלים, בעיקר חיילים משוחררים, נכ-
נסו להכשרה חקלאית במשקי החקלאיות העובדות, במסגרת
עבודה לשנה אחת. גם זה על חשבון תקציב התעסוקה.

אלה הן „עבודות הסרק“, שבהן עסקו אלפי עובדים,
שלמדו תוך כדי כך לעבוד, לפתח כושר עבודתם, וקפו גופם
והגיעו להתערות בחיי האומה.

נתונים אלה, דומני, מדברים בעד עצמם. זוהי תרומה
נכבדה לבנינה של הארץ, ונדמה לי שעבודות אלו כבר הכ-
שירו מקומות עבודה קבועים למספר אנשים גדול יותר
ממספרם של אלה אשר הועסקו על חשבון תקציב המדינה.
בתקציב המוגש לשנת 1955/56 עולה הסכום המוצע
לתעסוקה ל-7,850,000 ל"י. בעמוד 230 של „דברי ההסבר“

אולם אין כמובן בכוח הסטטיסטיקה להעמידנו על
המשמעות המלאה של הישגינו.

מאיר וילנר (מק"י):
זוהי סטטיסטיקה של פורים.

שרי-העבודה ג. מאירסון:

אם ניקח לדוגמה את באר-שבע על אוכלוסייתה בת שתי
רבבות כיום, ואוכלוסייה עמלה בחרושה, במפעלי פיתוח, במ-
לאכה ובמסחר — וכל זה בעיר שהיתה קטנה, הרוסה וריקה
מאדם וממקורות פרנסה עוד לפני שנים מועטות — הרי
אוכלוסיית רבבות זו, גם על מאתיים מחוסרי העבודה שבה,
היא עזרת נאמנה להישגינו בשטח הפיתוח ובשטח הראגה
לתעסוקה. הוא הדין בבית-שאן ההולכת ונעשית מרכז לאזור
הכותנה של ארצנו. בית-שאן, שסבלה עוד לפני שנתיים מחור-
סר עבודה גדול ואנשיה היו קרובים ליאוש — הנה כיום אין
בה לפעמים די ידים עובדות לסיפוק צרכי העבודה באזור.
וכן גם בקריית-שמונה, וכן במגדל-אשקלון, קריית-מלאכי
וישובים חדשים או מחודשים אחרים.

דוגמאות של מקומות אלו באות להוכיח לנו מחדש את
ההכרח לפזר את האוכלוסייה מהמקומות הגדולים, שבהם
מרוכזות רוב האוכלוסיה, ואשר בהם גם עם תקציבי פיתוח
גדולים ועם תקציבים גדולים לתעסוקה אין כל אפשרות
ליצור עבודה פרודוקטיבית. כמו למשל באזורי רמת-גן, חל-
אביב ובאזורים אחרים.

יחד עם זאת לא מספיק ולא די אם נדבר רק על פיזור
אוכלוסייה. יש הכרח שבאותו תוקף נדבר ונעשה למען פיזור
מקורות הפרנסה והעבודה, באופן מיוחד למען פיזור מפעלי
התעשייה שלנו שגם הם לא יישארו מרוכזים בערים הגדולות,
וכן מפעלים קיימים — אך בעיקר חדשים — שימצאו את
דרכם ונכונם לכך שגם הם יקומו במקומות פיתוח חדשים.

וכאן עלי להדגיש במיוחד את חשיבותו המכרעת של
המרכז לתעסוקה בישובי עולים חדשים, הפועל בשיתוף עם
משרד-העבודה והסוכנות היהודית.

עמדנו לפני למעלה משנה לפני סכנת נטישה חמורה
בישובי העולים, ואולי גם לפני סכנה של התרוקנות ישובים
שלמים. הבטחת שוב-עשר ימי עבודה משלימים לכל מתיר
שב המעבד את משקו ביתר יום החודש יצרה ביסס חדש
לקיום המתיישבים, הפיחה בהם רוח של בטחון. לא רק שהפ-
סיקה את נגועת העזיבה, אלא אף עודדה זרם של מתיישבים
חדשים מרכזי העולים העירוניים. יתר על כן, כיום כולל
חיכנון ההתיישבות החדשה לא רק סידורי שיכון, בריאות,
בטחון וכיצא בזה, אלא גם תעסוקה. והבטחת תעסוקה מש-
לימה למתיישבים חדשים היא חלק אורגאני של כל תכנית
התיישבות חדשה.

שנים-עשר ימי-עבודה אלה — המוקדשים לפיתוח המשק
הציבורי, נטיעות, דרכי גישה ושבילים, שיפור הנוף הכפ-
רי, הכשרת חלקות ועוד — מקדמים את התפתחות הישובים
האלה, מרחיבים את ביססם הכלכלי ומחיישים את היום בו
יכל המתיישב להתפרנס מעבודה במשקו בלבד.

ראוי אולי שאזכיר כאן פעולה שהתחלנו בה בשנה האחר-
ונה, לעידוד מלאכת-היד האמנותית בכפר. מארצות שונות
הביאו אתם העולים מסורת עתיקת-יומין של מלאכת-יד אמ-
נותית. הממשלה הקימה חברה ציבורית שתדאג לפיתוח
האפשרויות בשטח זה, להדרכה מקצועית ואמנותית ולשיווק
התוצרת. כבר שלחנו את המשלוחים הראשונים של שטיחים
ודברים אחרים לחנויות גדולות ומפורסמות באמריקה.

החקלאיים), שבהם נמצאים 6,500 תלמידים. יש לנו סכום של 40 אלף ל"י לסטיפנדיות, המספיק להחזקת 400 תלמידים בבתי־ספר מקצועיים.

אין אני רוצה לחזור על הדברים המפורטים ב"דברי ההס"ר", אבל גם כאן מרשה אני לעצמי לחזור ולהדגיש את החשיבות הרבה שאנו מייחסים לחינוך המקצועי, להעלאת כושר העבודה ודעת־העבודה, שרק בכוחם תוכלו תעשייתנו למלא את התפקיד המיועד לה במסגרת הכלכלית והמשקית של ארצנו, החייבת לאכלס מיליונים של יהודים.

משני כיוונים רוצים אנו לתקוף את הנושלות המקצועית ואת הרמה הנמוכה מבחינת פרייו העבודה והייצור במדי־נתנו: מכיוון החינוך המקצועי ומכיוון הפעולה להגברת היעול, המבוצעת על־ידי המכון לפרייו העבודה והייצור. אנו רחוקים עדיין, כמובן, מן המטרות שהצבנו לפנינו, אבל יחד עם זאת אין ספק שההכשרה — בדרך של לימוד מקצוע ודרך של השתלמות — של 62,500 עובדים עד היום (מהם קרוב ל־37,000 איש שלא היה להם לפני־כך כל מקצוע), מצד אחד, ופעולות הסברה וההדרכה המתקדמות של מכון לפרייו העבודה והייצור בתורת היעול לעובדים למקבלי עבודה ול"בעלי תעשייה גם יחד, מצד שני — תרמו תרומה רבת־ערך להתקדמותו המשקית, להעלאת כושר הייצור של תעשייתנו ולקליטתם הפרודוקטיבית של רבבות עולים.

פעולתו המבורכת של המכון לפרייו העבודה והייצור, אשר סייעה להחזרת תודעת הייעול, במשך התפנק בשטח ה"קוסט־פלוס" — כבר הביאה להישגים שזכו להוקרה כל־לית גם מצד מומחים זרים. יש מפעלים שהצליחו, הודות ליעול ההליכי העבודה והמינהל, להגדיל את פרייו הייצור בשיעורים ניכרים מאד. תופעה מעודדת אחרת היא גילויי כוח ההמצאה של העובד והמהנדס היהודי. כמה מן החידושים וההמצאות זכו לפטנס רב — חידושים רבים אחרים לא נתפרסמו כל־כך, אבל התנועה הכללית הזאת בשדה היעול, שבה שותפים רבים, בהסתרות ובקרב בעלי־התעשייה וה"מלאכה, היא הבטחה מעודדת להתפתחות כושר הייצור ה"עשייתי שלנו, להוללת המחירים ולכושר התחרות בשוק העולם.

לא פעם היתה לי ההזדמנות להשתתף במסיבות של חלוקת פרסים ושל סיום קורסים לפרייו עבודה. נדמה לי שלא יכול להיות דבר יותר מעודד מאשר המחזה שאנו רואים כאשר על ספסל הלימודים יושבים עובדים מן ההתיישבות, העוסקים בענפים שונים של המשק, ובכלל זה גם עובדות במשק הבית שלהם, וכן מהנדסים, בעלי מפעלים, מנהלי עבודה, בתעופה, ברכבת, בתעשייה מכל ענפי המשק שלנו, — והנה יושבים הם ולומדים ומודים שהגיעו לתוצאות חיוביות מאד. הייתי גם נוכחת במסיבות שבהם סיפרו על מה שהם פיקו לעשות במפעלים, הודות לידענות שרכשו בקורסים של המכון.

במשך השנים המעטות של עבודתנו בשטח החינוך המקצועי ובחזרת היעול החדרנו את הכרת החשיבות שבהשי תלמות המקצועיות ועוררנו תנועה "להבה ומתרחבת של אני שים המבקשים ללמוד מקצוע, או להשתלם בו. אני חוששת שהתקציב המוצע יכול לספק רק חלק מן התביעות, שתנועה חיובית ומעודדת תקוה זו מעזיה לפנינו.

ובנוגע לעבודות ציבוריות: התקציב המוצע לעבודות ציבוריות לסוגיהם השונים עולה לסכום של 5.5 מיליון בערך בתקציב הרגיל ו־7 מיליון בתקציב הפיתוח. אני רוצה להדגיש שזאת השנה הראשונה שסכומים ניכרים, המוצעים להחזקת כבישים ושיקומם, הועברו הפעם מתקציב הפיתוח לתקציב

ויכולו חברי־הכנסת לראות על מה אנו רוצים להוציא סכום זה בשנה הבאה, ובעד אילו עבודות. אין ספק שגם השנה יתרום תקציב זה תרומה חשובה, הן למניעת האבטלה והן לפיתוח מקורות יצרניים. הלוואי ואתברו, אך אני מניחה שסכום זה, יחד עם הסכומים הנוספים לעבודות בשאר ענפי הפיתוח במסגרת תקציבי המשרדים האחרים בעבודות ציבוריות ובשיכון, יספיקו רק בקושי לצרכינו אלה הדחופים והדחוקים ביותר. כמעט ודאי הדבר שנוזקק לאמצעים נוספים, בעיקר כאשר מחוייבים אנו להביא בחשבון את הצרכים הנובעים מקליטת עליה נוספת גדולה יותר מאשר הבאנו בחשבון בתקציב זה. צריך לזכור בחשבון גם את הצרה שבאה עלינו השנה בחקלאות, בצורת, אשר בוודאי תחייב אותנו לממדי תעסוקה גדולים יותר למתיישבים מאשר הבאנו בחשבון בתקציב זה.

יש צורך להבטיח בשנת 1955/56 תעסוקה ל־54 אלף איש בקירוב. אשר בשבילים דרושים לנו, לפי חישוב של 270 ימי עבודה לאיש בשנה, 14.5 מיליון ימי עבודה. אבקש להפנות את תשומת־לב חברי־הכנסת לעובדה שבתקציב התעסוקה לשנה שעברה הבאנו בחשבון 250 ימי עבודה לאיש, ואילו עתה מצאנו שמן ההכרח לבנות את תקציב ימי העבודה על 270 ימי עבודה, וכך מגיעים אנו למספר של 14.5 מיליון ימי עבודה ודרושים לנו. במספר זה אנו מביאים בחשבון תוספת עליה חדשה בהיקף של 30,000 נפש, וכבר אמרתי שיש להתכונן לעליה גדולה יותר.

להבטחת 14.5 מיליון ימי עבודה מובאים בחשבון הפתרונות הבאים: 4,250,000 ימי עבודה בענפי המשק השונים, בעיקר בחקלאות, הדרים, ירקות וגידולי תעשייה; כ־3,900,000 ימי עבודה בעבודות מתקציבי פיתוח של המשרדים השונים, כגון: מים, תחבורה, דואר, מחצבים, שיכון, כבישים, הכשרה מקצועית ותעשייה חדשה הנוצרת על־ידי התקציב, חוות חקלאיות, "מטעי האומה" ועבודות פיתוח על־ידי רשויות מקומיות; קצת למעלה משני מיליון ימי עבודה בעבודות תעסוקה בשימור הקרקע, ייעור, הכשרת קרקע ועבודות שונות. כל זה מסתכם כ־10 מיליון ימי עבודה בקירוב. לא כללנו בחישובים אלה תעשייה קיימת, שצריכה לקלוט עובדים נוספים, את הבניה הפרטית, וכן ענפים שונים אחרים בכלכלה, שיש להניח שאף הם יספקו עד מיליון ימי עבודה נוספים. יוצא אפוא, שכ־3.5 מיליון ימי עבודה נשארים ללא כיסוי, שהם כ־13 מובטלים בממוצע ליום. גם השנה מוכרח היה משרד־העבודה לבוא פעמיים לממשלה ולדרוש תוספת תקציב לתעסוקה. לצערי לא אוכל להבטיח לאור הניתוח הזה שגם בשנה הבאה לא נהיה מוכרחים לדרוש תוספת לתקציב התעסוקה זה.

עלי להוסיף כאן עוד מלה אחת על בעיה כאובה מאד, אשר דנו בה לא פעם בכנסת: בעיית העבודה לקשישים. משרד־העבודה בודק עכשיו עם גורמים אחרים אפשרויות ממשיות לפתרון חלקי לפחות עבור חלק מן הקשישים המ"פשים עבודה ואינם מוצאים אותה.

אשר לחינוך מקצועי: סכום של 1,650,000 ל"י מוצע לחינוך מקצועי. בעמוד 231 של "דברי ההסבר" מוצגת תכנית פעולות לשנת התקציב הבאה, ונאמר שם מה הם השטחים בהם השנה החינוך המקצועי שבחתימתנו לפעול בהם. שטחים אלה נחרתו מאד כתוצאה מגידול הצרכים המשקיים, ריבוי קורסים להכשרת מבוגרים ונוער, הרחבת הפיקוח, תמיכה בבתי־ספר מקצועיים ותפקידים חדשים המוטלים על המחלקה לחינוך מקצועי כתוצאה מהפעלתו של חוק החניכות. המחלקה מפקחת על 54 בתי־ספר מקצועיים (פרט לבתי־הספר

לילת דרכים ובתכנון הפיסי של הארץ, שלא יקדימו לו עבודת מדידה, לכל ענפיה הטכניים. ראוייה לציון מיוחד גם עבודת המיפוי, המעניקה לנו מפות משוכללות לצרכים השונים ואשר תעניק לנו, וכפי שאני מקוה בעתיד לארחוק, בטלס עברי מקורי.

וביחס לשיכון. בתקציב הרגיל מופיע אגף השיכון בסך כום של 1000 ל"י בלבד ובתקציב הפיתוח 18,500,000 ל"י. אין הסכום הזה מבטא כמובן את כל ההיקף הממלכתי הציבורי של הפעילות בשטח השיכון. לזה יש להוסיף את השיכון בהתיישבות ואת השתתפות המשתכנים ואחרים, כגון חברת "עמידר" וחברות ציבוריות אחרות.

קליטתו האמיתית של העולה במדינה אינה מושגת אלא אם כן ניתנת לו קורת-גג המאפשרת לו התערות אמיתית, גילוי זימה עצמית בחיים החברתיים והמשפחיים, חיי משפחה תקינים והנצל נאות לילדיו. במספר האנשים שחיה להם קורת-גג חוקר תלויה התשובה לשאלה, באיזו רמת חיים חברתית תיוצב אומתנו, איזה אופי חברתי יינתן לה ומה יהיה כושר יצירתיה בשדה הכלכלה והרוח. ולא לאחרונה — בקצב שבו אנו מצליחים לפתור את בעיית השיכון, הח" מורה אצלנו מאד, תלויה במידה ניכרת כוח משיכתה של הארץ ליהודי הגולה.

בבחינת בעיית השיכון יש איפוא להביא בחשבון את הגורם הכלכלי, את גורם הקליטה, את הגורם האנטי-התרבותי, ומזה נובעים התפקידים: (א) שיכון בהתיישבות הח" דשה והמתחדשת; (ב) שיכון לעולים בשטחי הפיתוח; (ג) שיכון לחיסול המעברות; (ד) שיכון להמוני העם וחסול משכנות-העוני בערים ובמושבות ובערים הנוטשות, למשפחה הצעירה ועוד. תפקידים אלה במסגרת מדיניות פיזור האוכ" לוסיה קובעים את תכניתנו בשיכון. מה הם הנתונים בשאלה זו בשעה זו?

עדיין מתגוררות 13,300 משפחות במעברות, מִ60,000 המשפחות ששוכנו במעברות אהלים, בדונים ופחונים. לפתרון בעיית 13,300 משפחות אלה קיימת תכנית חיסול המעינות. אנו נמצאים באמצע ביצועה של התכנית התלת-שנית תחת שר החלט עליה ב־1954, על הקמת 11,000 דירות למשפחות אלה. כ־8,000 דירות נמצאות כבר בבניה והשאר תיכנסנה למעגל הבניה באביב שנה זו. בקיץ הקרוב יתחילו למסור בהדרגה דירות אלו למשכנים. בהתאם לתכנית זו יחוסלו יותר ממחצית המבנים הרעועים במשך השנה, והנותר יחוסל עד סוף 1956. תכנית זו מבוצעת לפי העקרונות שקייבלנו עלינו, שהם: (1) על משפחות צעירות התלויות בעבודה זמנית לעבור לשטחי הפיתוח וההתיישבות; (2) על המשפחות להשתתף במימון הקמת דירתן; (3) למחסורי יכולת — ולאלה בלבד — יינתנו דירות בתנאי שכירות.

אני בטוחה שנגשים תכנית זו, ונאמנים עלי המבצעים את העבודה להלכה ולמעשה, לאחר שכבר עמדו במבחני ב"צ, ועוד יושבים באהלים. בחמישה-עשר החודשים האחרונים הוקטן מספר המשפחות בכדונים ובפחונים ב־10,000.

בעיה מרכזית בשבילנו היא קליטת העליה החדשה. מאור גוסט שעבר עד יאנואר השנה נקלטו מבין 15,000 נפש שעלו: בהתיישבות במושבים — 60%, בקיבוצים — 5%; באזורי פיתוח — 15%; במעברות שבאזורי פיתוח — 3%; ו־10% נקלטו בעזרת קרובים. 7% עדיין נמצאים בשטח העליה.

תוצאות מעודדות אלה השגנו כמובן מאחר שהיו לנו בתים פנויים בישובים קיימים, אין לשכוח כי חלק מאלה

הרגיל. השארנו בתקציב הפיתוח, כמעט, רק כבישים חדשים. עוד שנים רבות תהיינה עבודות פיתוח אלו, במסגרת של עבודות ציבוריות, מכשיר חיוני לבנינה של הארץ. מוטל עלינו, תוך שנים מועטות כל האפשר, להפוך ארץ, שהייתה נחשלת ביותר, לארץ מפותחת מבחינת שירותיה ומיתקניה הציבוריים. לסלילת כבישים עורקיים וכבישי גישה והחוקתם במצב תקין נודעת חשיבות בטחונית ולכלית ממדרגה ראשונה. הכביש הוא מפתח ראשוני לפיתוח שטחים שוממים ולהרחבת הישוב, להזלת התוצרת החקלאית והתעשייתית, להגברת הכסחון וליצירת יחסי-גומלין תרבותיים וחברתיים בין העיר והכפר, — כי הכביש מקל עלינו להחליש את הניגוד שבין עיר לכפר, המעיק כל-כך על תושבי המרחבים, הרחוקים מאותה נוחיות שממנה נהנים תושבי הכרכים.

ב־1 באפריל 1954 עלה אורך רשת הכבישים העורקיים 2633 ק"מ. ומהם 2085 ק"מ של כבישים מצופי אספלט, ובכלל זה 300 ק"מ של כבישים שרוחב המסעה שלהם הגדול עד 7 ועד ל־14 מ'; 135 ק"מ של כבישים סלולים ללא אספלט ו־413 ק"מ דרכי עפר מתוקנות. אורך רשת הכבישים גדל ב־748 ק"מ מאז קום המדינה, רובם נסללו בשטחי פיתוח, חתה, חקלאות ומחצבים, ופתחו דרך להרחבת רשת הישובים החקלאיים באזורים חדשים.

בין הכבישים העיקריים והחשובים, הן מבחינת אורכם, הן מבחינת מקומם הגיאוגרפי והן מבחינת הקשיים הטכניים וההנדסיים שהיה צורך להתגבר עליהם בעבודת הסלילה, לה, ראויים לציון מיוחד: כביש מצפה — פוריה, באורך של 9 ק"מ; כביש כפר גלעדי — מרגלית, באורך של 6 ק"מ; שנחצב על צלע הר מנרה ומחבר את עמק החולה עם ישובי הרנס; כביש גשר — מנחמיה, המחבר את עמק בית-שאן לעמק הירדן לאחר חסימת דרך הנריים; כביש העוקף את טולכרם באורך של 15.6 ק"מ; כביש בניברק — אזור, באורך 9.8 ק"מ, העוקף את תל-אביב ומקשר בין דרום הארץ לצפונה, בנתיב מקביל לנתיב העמים ששימש למטרה זו לפניו; כביש עין-כרם — נס'הרים, באורך של 15 ק"מ, המחבר את ירושלים עם ישובי הפרודור הדרומיים; כביש קסטינה — פלוגות, באורך של 10 ק"מ, המשמש כביש עורקי חשוב לאזור הדרום המזרחי ודרך לבאר-שבע; כביש גילת — אורים — סעד, באורך של 43 ק"מ, לאורך גבול עזה; כביש ספיח — בית הגדי, באורך 21.6 ק"מ, המשמש את 14 ישובי האזור; כביש באר-שבע — תל-ירוחם — סדום, בן 56 ק"מ, וכביש הסוספאטים, בן 16.5 ק"מ. כביש ממשית — סדום יושלם על-ידי כביש ממשית — באר-שבע, באורך 35 ק"מ. יוסלם רשת הכבישים העורקיים חוברו במשך תקופה זו 388 ישובים בכבישי-גישה אל הרשת העורקית, ועוד כ־50 כבישים לישובים חדשים נמצאים עתה בסלילה.

בשנים 1951 עד 1954 סיפקו הכבישים 2.5 מיליון ימי עבודה.

המחלקה לעבודות ציבוריות המקיימת בידה שירותי עזר שונים עם ציוד כבד ומנגנון פועלים קבוע, משמשת כידוע מכשיר מבצע של עבודות בשביל משרדים אחרים, כגון: משרד-הדואר, משרד-הבריאות, משרד-החקלאות, ועוד, והיא גם הממונה עתה על ההחזקה והבניה בשטח הקריה בירושלים.

תמיד מצטערת אני שאין אני יכול לומר כל מה שהייתי רוצה לומר על עבודתה המצויינת והמשוכללת של מחלקת המדידות, הפועלת בשיתוף הדוק עם צה"ל. אולי ארמוע על עבודת המחלקה אם אוכיר כאן כמעט מעשה פיתוח בהתיישבות, בשיכון, בפיתוח רשת המים, במחצבים, בס'

שני צרכים חיוניים לפרט ולמדינה: בית לאיש הזקוק לו וש' אין לו אפשרות אחרת להגיע אליו כלי עזרת הממשלה, והחדרת הרגל של חסכון באוכלוסייה. במשך שנים אחדות היה נסומים בכירים בידי האוצר לצרכי פיתוח המדינה.

התכנית החדשה קובעת צמצום ערך החסכון לפי מדד שייקבע על-ידי משרד-העבודה על יסוד ערך הבית. התכנית נותנת זכות עדיפות לבניה בהתיישבות החדשה ובשטחי הפיתוח. התחלת הבניה נקבעה ל-1957, אם הממשלה לא תח' ליט, מסיבות כל שהן, על התחלה מוקדמת יותר. אנוחנו מעבדים עכשיו את הפרטים ובכלל זה תכנית מיוחדת לקי' בוצים ולמושבים.

אין כל ספק שתכנית זו תאפשר לתרום תרומה חשובה לגורם השלישי שדיברתי עליו — לגורם האנושי, ולדאוג לכך שהמוני העם יגורו בתנאי דיוור המאפשרים חיי משפחה הוגנים, חיי תרבות ויעילות בעבודה.

חוץ מחשיבותו של השיכון גופא, כשהוא לעצמו, אין לשכוח את תרומתו של השיכון הציבורי לפתרון בעיית עבד' דה לעשרות אלפים של פועלי בנין ופועלים בלתי-מקצועיים. אם נסכם פעולות השזכון עד התקציב שאנו עומדים לבצע כעת, הרי שבנינו ונבנים יותר מ-20,000 דירות בכפר ובעיר.

בשנת התקציב החולפת המשכנו בהתקדמותנו בייזום חוקי עבודה ובהפעלת חוקי העבודה שכבר נתקבלו בכנסת. לאותה תקופה יש לזקוף את הפעלת חוק עבודת הנוער, וכן חוק החניכות, שנתקבלו בשנת התקציב הקודמת, וכן גם חוק עבודת נשים וחוק ארגון הפיקוח על העבודה.

הולכת ומושלמת מערכת דיני העבודה, וכל חוליה המת' ווספת מחייבת מנגנון ביצוע. לצערי אין מנגנון הביצוע גדל במידה שגדלים התפקידים שמטילים עליו החוקים שאנו מקבלים.

חוק עבודת הנוער וחוק החניכות מהווים כלים חשובים להבטחת התפתחותם הגופנית, הרוחנית והמקצועית של הע' תידים להוות את כוח האדם במדינה, וכבר עשינו צעדים ראשונים להפעלת החוקים.

לא רק חוקי הכנסת משמשים לנו לקביעת הלכות בטי' חות, אלא אנו נוקטים גם לתקנות על-פי חוקים קיימים. כך, למשל, חתמתי בימים אלה על תקנות בטיחות בעבודת בניה, המשמשים כעין קודם כשתחן לפועל בבנין, ומקווה אני שהפי' עלת תקנות אלה תתרום רבות למניעת תאונות עבודה בבנין.

בשנת התקציב החולפת נוסחו סופית הצעות לחוקי עבד' דה נוספים ובכלל זה: חוק הסכמים קולקטיביים וחוק ליישוב סכסוכי עבודה, שיונחו בשבועות הקרובים על שולחן הכנסת, וכן חוק אגודות התגמולים, שיבטיח לעובד' דים שקופות התגמולים תשרונה נאמנה את המטרות שלהן נועדו. כן הושלם ניסוח הצעת החוק היסודי לאיגוד השי' תופי, אשר יעמיד את עבודת המחלקה לאיגוד שיתופי על בסיס רחב יותר.

בתקציב משרד-העבודה כלול גם סכום לתשלום מסי-חבר לארגון העבודה הבינלאומי ולכיסוי הוצאות השתתפות מש' לחתנו בוועידה השנתית של הארגון. חברותנו בארגון זה משמשת לנו מפתח למסגרת היחידה בעולם שבה נפגשים נציגי ממשלות, לעובדים ומעבידים ומטפלים בעקיות עבודה. כבר אישרנו חמש-עשרה אמנות-עבודה בינלאומיות, ובזמן הקרוב עומדים אנו לאשר שתי אמנות נוספות, שאי' שורן תאפשר על-ידי חוקי העבודה שנתקבלו על-ידי הכנסת. הנני יכולה לציין בסיפוק את ההערכה שלה אנו זוכים מעל במת ארגון בינלאומי זה, הערכה שמצאה ביטויה גם

שעזבו בתים אלה חזרו למעברות. תהליך זה של חילופין בישובים חדשים בשנים הראשונות הוא אולי תהליך טבעי, אם כי יש להצטער עליו; גם זהו אחד מחבלי קיבוץ גלויות, תרבותי והרגלי חיים שונים.

עכשיו תפוסים הבתים בישובים הקיימים, ותכנית הפיתוח של השנה, המשוהפת למחלקות הקליטה וההתיישבות של הסוכנות ולמשרד-העבודה, מביאה בחשבון קליטת 5,000 מש' פחות בהתיישבות ובאזורי פיתוח, וזוה 2,000 משפחות בהת' יישבות — בעיקר בחבל לכיש — ו-3,000 משפחות נוספות בשטחי פיתוח אחרים. לפי התכנית צריכה למשל באר-שבע לקלט עוד 1,000 משפחות נוספות, אשקלון תורחב, יוקם ישוב חדש ליד תרשיחה, יורחבו קרית-שמונה, צפת, מגדל-העמק, ויוחל בשיכון בצנרת.

כמעט ברור כבר עכשיו שלא נוכל להסתפק בתכנית זו, שהיא לעצמה מחייבת אותנו למאמץ כספי וארגוני גדול. אם נביא בחשבון עליה נוספת של 3,000 משפחות השנה, נידרש להקלט נוספת של 21,000,000 ל"י בערך לפי אומדן, ומ' תוך זה כשליש במטבע-חוץ.

אשר להתיישבות הקיימת, הרי מצויות אפשרויות גדוד' לות לקליטתם של אנשים בישובים הקיבוציים, הן קליטתם של עולים והן קליטתם של ותיקים. בישובים אלה קיים פוטנ' ציאל כלכלי בלתי-מונצל, מחוסר ידיים ועבודות. לא במעט תלוי ניצול אפשרויות אלה בפתרון בעיית השיכון. לא סוד הוא שחברי המשקים הקיבוציים קיבלו על עצמם בעבר תנאי דיוור ירודים במידה גדולה מהסטאנדארט המינימאלי, ותנאי דיוור ירודים הם אחד המחסומים העיקריים לקליטה נוספת במשקים.

מאז קום המדינה חל בשטח זה שיפור מכריע, ובאמ' צעות משרד-העבודה הוקמו קיבוצים 14,500 יחידות דיוור בהשקעה של יותר מ-10 מיליון ל"י. עדיין המצב קשה מאד. בתכנית התלת-שנתית, אשר נתקבלה בשנה החולפת, כלולים 6500 יחידות דיוור נוספות. מספר יחידות הדיוור קיבוציים יוגדל אפוא עד ל-37 אלף. הבניה החדשה היא ברובה בניה עם שירותים, וגם זה חידוש בהתיישבות הקיבוצית. נוסף לכך יושקעו קרוב למיליון ל"י בשירותים סאניטאריים — בסך הכל יגיעו השקעות הממשלה בשני התקציבים החדשים ל-12 מיליון ל"י למטרה זו.

גורם חשוב לשיפור תנאי הדיוור הוא השיכון העממי בעיר, במושבה ובשטחי הפיתוח. אנו עומדים לפני סיום המפעל. בשני השלבים ביתר ייבנו 13,000 יחידות. אם נוסיף את הבניה לצבא-ההקבע ואת הבניה לשיכון הציבורי על-ידי גורמים שונים, יעלה המספר הכולל ל-20,000 יחידות. כ-40% מההשקעות נתנה הממשלה בצורת הלוואות, כ-10% גייסו על-ידי בנקים, חברות שיכון וקבלנים — והחצי בא מהאיש הקטן, שהשקיע את חסכונוותיו על מנת להגיע לדירה הראויה לשמה.

בהזדמנויות שונות דיברתי על השיכון העממי, ואין לי רבות להוסיף. עלי לציין בסיפוק מעל במת הכנסת, שאפילו אותה העתונות שהתקיפה את רעיון המפעל, מודה כעת בהצ' לחתו. הוכחה משכנעת עוד יותר הם 12,000 מכתבי בקשות חדשים שמשרד-העבודה קיבל מאנשים המבקשים להתקבל לשיכון העממי. אני מקווה שלכל ב' יושלם ברובו המכריע עד סוף 1955, והחלטנו להכריז על המשכו של השיכון הע' ממי במסגרת מפעל חסכון לבניה.

משרד-העבודה יפרסם בראשית אפריל את הפרוספקט. תכנית זו תאפשר לכל אדם הנוקט לשיכון להגיע לדירה תקי' נה. הכל יהיה תלוי ברצונו לחסוך. תכנית זו באה לענות על

עבודה בארץ. מצד שני רצוי להזכיר את ההקלה הניכרת בעבודתם של מפקחי העבודה הודות לחוק ארגון הפיקוח על העבודה שנחקל השנה והמקנה למפקחי עבודה סמכויות להוציא צווי בטיחות למניעת סכנות תכופות. צו זה כבר הופעל והוכיח את יעילותו, ואין ספק שכבר הציל חיי אדם.

כן ראוי שנוכח את עבודתו של המוסד להיגיינה מקצור-עית, העושה פעולה חשובה בהסברת בעיות הבטיחות בין הפועלים במקומות עבודה ובהקמת ועדות בטיחות.

אני מקווה שבשנה הבאה יתקבל עלי-ידי הכנסת החוק ליישוב סכסוכי עבודה, אשר יעמיד את עבודת המחלקה ליחסי עבודה על בסיס חוקי ברור. אבל גם הפעולה כפי שהיא מתנהלת היום, בדרכי תיווך ובוררות, תרמה תרומה חשובה הן למניעת סכסוכים והן ליישוב סכסוכים שנתגלעו. ימי עבודה רבים ניצלו הודות לפעולתה של מחלקה זו ונמנע הפסד מיותר מן הייצור.

מחלקה זו היא גם כתובת לפועל הבודד, המבקש עזרה ועצה בשעה שהוא מרגיש עצמו מקופח, ויותר מ-2,500 אני שים בודדים שפנו אל המחלקה במשך השנה החולפת בלבד הם עדות נאמנה לכך.

כנסת נכבדה, יש לי הרגשה שעוד לא אמרתי את הדבר החייב להעסיק את כולנו ולזעזע את הישוב מחדש. אני מקווה שזרמי העליה ילכו ויגאו ושכבר בשנה הבאה יעלו לארץ רבבות רבות של עולים חדשים. אני נכונה להצטרף אל כל מי שיטען שאין תקציב זה מבטא די הצורך את התי-כוננתו לקראת עליה זו. גם אחרי הנסיון שרכשנו לנו בעבר, בארגון העליה והקליטה, נידרש למאמצים כספיים גדולים ולהתנדבות גדולה כדי שנוכל לקבל את המוני הבאים. אני בטוחה שכולנו נהיה מוכנים לכל קושי שייגרם לנו משיבוש כל האומדנים התקציביים שלנו אם ניתבע להקדיש לעולים יותר מכפי שתקציב זה מאפשר לנו. אני מאמינה, שתהיה בנו הנכונות לוותר מרצון על נוחיותנו הפרטית למען אותה המשימה העיקרית, היסודית — קיבוץ המוני העם היהודי במולדת.

הי"ר ז. שפר :

בשבוע הבא לא תהיינה ישיבות הכנסת. הישיבה הבאה של הכנסת תתקיים ביום ב', כ' באדר.

בצירוף נציגי ישראל לשלוש ועדות תעשייתיות הפועלות ליד הארגון.

בפרק זה אני מרשה לעצמי לומר גם משהו על חוק הביטוח הלאומי ועל המוסד לביטוח לאומי, הפועל כגוף מיוחד מבחינה מקצועית.

כ-1 באפריל הקרוב תימלא שנה אחת לכניסתו של חוק הביטוח הלאומי לתקפו, ואינני יודע אם לומר: רק שנה אחת, או: כבר שנה אחת. במשך תקופה זו הצליח המוסד לארגן את עצמו מבחינה אדמיניסטרטיבית, להקים את מש-רדו הראשי בירושלים, ואת עשרים-וארבעה סניפיו בכל רחבי הארץ, להרכיב את מנגנונו, להפעיל את ענפי הביטוח הכלולים בחוק ולגבות דמי ביטוח בסכום העולה כבר ל-17 מיליון לירות.

לפעמים מצטערת אני על ששכחנו להתפלא. כשאני רואה כיצד אנשים פשוטים, ביניהם אולי רבים שלא שמעו מעולם על ביטוח לאומי, פונים אל משרדי הביטוח הלאומי ותובעים את זכויותיהם לגימלאות, קובלים לפעמים מרה על איוו תקלה אדמיניסטרטיבית, גאבקים על זכות להיכלל בביטוח לאומי — וכל זה כאילו כבר היה המוסד קיים מימים ימימה וכאילו לא ידענו ימים שבהם היה הביטוח הלאומי אצלנו חלום ותקוה רחוקה.

אני מוכרחה להודות על האמת כי קשה לי תמיד להיפגש עם האנשים העובדים במחלקה לפיקוח על העבודה. על מח-לקה זו מוטל תפקיד חיוני לשמירת בריאותם ובטחונם של של העובדים. עליהם לפקח על מילוי כל חוקי העבודה שאנו מחוקקים, להילחם בתאונות עבודה, לפקח על עבודת הנוער, לבדוק מיתקנים חרשתיים, אניות, כלי הרמה, דוודים ועוד. ואיני יודעת להשיב להם כשהם טוענים שאנו אותם המצרים שתבעו לבנים ותבן לא נתנו. כל השטח הרחב הזה של עבודת פיקוח חיונית, בכל רחבי הארץ — כל זה מוטל על 41 מפקחי עבודה, שערכו השנה למעלה מ-25 אלף ביקורי פיקוח בבתי-חרושת ובמקומות עבודה אחרים. אולי אלה המדברים יום וצהרים וערב על הבוז במנגנון, יעמדו רגע ויחשבו גם על המנגנון הזה; גם הוא כלול במנגנון ה"מתבוכו". העובדה שבמשך השנה נתקבלו יותר משנים-עשר אלף הודו-עות על תאונות עבודה, ובין אלה תאונות קטלניות, — עובדה זו מעידה שעדיין רחוקים אנו מתקן מספיק של מפקחי

נספחות

א. סדר-היום לישיבות תקנו"ט — תקס"ה

- א. שאלות. חוק איגודי ערים, תשט"ו — 1955 (קריאה שניה ושלישית).
- ב. חוק התקציב לשנת 1955/56 (קריאה ראשונה).
- ג. חוק צבא-הגנה לישראל (שירות קבע), תשט"ו — 1955 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק לתיקון רשימות הטבק (נכים וקשישים) (הצעת חברי-הכנסת א. כהן, ב. אבניאל, ש. בבה, מ. חוני ור. פלדמן) (קריאה ראשונה).
- ה. חוק לתיקון פקודת הפיקוח על המזונות, תשט"ו — 1954 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק לתיקון פקודת העיריות, תשט"ו — 1955 (הצעת חברי-הכנסת ק. כהנא) (קריאה ראשונה).

ב. הצעת חוק איגודי ערים, תשט"ו — 1955

1. הגדרות
בחוק זה —
"רשות מקומית" — עיריה או מועצה מקומית;
"איגוד ערים" — איגוד רשויות מקומיות סמוכות זו לזו;
"תחום האיגוד" — שטחן של כל הרשויות המקומיות המאוגדות באיגוד ערים, אלא אם הוגדר אחרת בצו המקים את האיגוד.
2. הקמת איגוד ערים
נתמלא אחד התאים האמורים להלן ונתמלאו הוראות סעיף 3 בדבר תכנית יוזמה, יקים שר-הפנים בצו שפורסם ברשומות (להלן — הצו המקים) איגוד ערים:
(1) רשויות מקומיות הציעו להתאגד באיגוד ערים לאחר שהתליטו על כך ושר-הפנים אישר את החלטתן, ורשות מקומית אחרת הנוגעת בדבר לא התנגדה לתכנית היוזמה;
(2) שר-הפנים הציע לרשויות מקומיות להתאגד באיגוד ערים, והרשויות שהוצע להן להתאגד הסכימו לכך, ורשות מקומית אחרת הנוגעת בדבר לא התנגדה לתכנית היוזמה;
(3) הממשלה החליטה על הקמת איגוד ערים לאחר שאחת הרשויות המקומיות שהוצע לה להתאגד, או רשות מקומית אחרת הנוגעת בדבר, התנגדה לתכנית היוזמה, או שהממשלה החליטה, מכל סיבה שהיא לדרון בתכנית היוזמה.
3. תכנית יוזמה
(א) המציע שרשויות מקומיות יתאגדו באיגוד ערים יכין תכנית יוזמה שתפרט את הדברים שיש חובה, לפי סעיף 15, לפרסמן בצו המקים.
(ב) שר-הפנים יפרסם ברשומות הודעה על כל תכנית יוזמה של איגוד ערים, ולכל רשות מקומית הנוגעת בדבר, בין שהיא כלולה בתכנית ובין שאינה כלולה (להלן — רשות מקומית
- מעוניינת), חינתן האפשרות לעיין בתכנית ובנספחיה ולא יינתן הצו המקים אלא כתום ארבעים יום מיום הפרסום.
(ג) כל רשות מקומית מעוניינת רשאית, תוך ארבעים יום מיום פרסום התכנית היוזמה, להגיש התנגדות בכתב על הכללתה או על אי-הכללתה בתכנית או על פרט מפרטי התכנית.
4. החלטת הממשלה
ג ר ס ה א':
התנגדה רשות מקומית מעוניינת כאמור בסעיף 3(ג), או שהממשלה החליטה לדרון בתכנית היוזמה כאמור בסעיף 3(ג), תכריע הממשלה בנידון, ושר-הפנים לא יקים את האיגוד אלא לאחר שהחליטה על כך הממשלה.
ג ר ס ה ב':
התנגדה רשות מקומית מעוניינת כאמור בסעיף 3(ג), או שהממשלה החליטה לדרון בתכנית היוזמה כאמור בסעיף 3(ג), תכריע הממשלה בנידון, ושר-הפנים לא יקים את האיגוד אלא לאחר שהחליטה על כך הממשלה באישור הוועדה לענייני פנים של הכנסת.
5. מינוי ועדת חקירה
(א) שר-הפנים או רשות מקומית מעוניינת רשאים לדרון רש שהממשלה לא תחליט החלטה לפי סעיף 4 אלא לאחר שתקבל דין-חשבון של ועדת חקירה, שתמנה לחקור בכל התנגדות שהוגשה ובכל דבר אחר שהממשלה הכלילה בסמכותיותה.
(ב) הודעה על מינוי ועדת חקירה תפורסם ברשומות.
6. איגוד ערים — תאגיד מואגד
איגוד ערים הוא תאגיד ובמסגרת סמכויותיו הוא רשאי להתקשר בחוזים, לרכוש נכסים, להחזיק בהם ולהעבירם, לתבוע ולהיתבע ולעשות כל פעולה הדרושה למילוי תפקידיו.
7. איגוד ערים — גוף מבוקר
איגוד ערים יהיה גוף מבוקר כמשמעותו בסעיף 7 לחוק מבקר המדינה, תש"ט — 1949 (י).

חוייבים לפי הענין, על חוקי-עזר כאמור, ובלבד שלא יטיל האיגוד אגרות והיטלים אלא לכיסוי הוצאות הקמתו של מפעל על שהקמתו היא מתפקידי האיגוד, או לשם החזקתו של מפעל כאמור כל עוד ובמידה שהאיגוד מחויב בו.

15. דברים שיש לפרשם בצו ההקמה
הצו המקים יפרש —

(1) תחומו של האיגוד, תפקידיו וסמכויותיו ודרכי הקניית רכוש והטלת חובות בקשר להקמת האיגוד;
(2) דרכי הרכבתה של המועצה, תקופת כהונתה, תקופת כהונתם של חבריה, תפקידיהם וסמכויותיהם של המועצה ושל תבריה וכן של מוסדות האיגוד האחרים, במידה שיהיו.

16. דברים שמוחר לפרשם בצו ההקמה

רשאי שריהפנים לקבוע בצו המקים הוראות בדבר —

(1) תקופת קיומו של איגוד הערים;
(2) דרכי הקמתן של ועדות למועצה;
(3) דרכי הביורור של חילוקי-דעות בין הרשויות הממוניות לבין עצמן, וביניהן לבין האיגוד;
(4) דרכי צירופה של רשות מקומית לאיגוד ופרישתה ממנו, ובקשר לכך — הקניית רכוש, הטלת חובות, תיאום חשבונות וחלוקת חובות בין הרשויות הנוגעות בדבר לבין עצמן, וביניהן לבין האיגוד, הכל בכפוף להוראות סעיף 17, ובמידה שלא נקבעו הוראות כאמור בתקנות;
(5) דרכי מינויים של עובדי האיגוד ופיטוריהם, תנאי עבודתם, תפקידיהם וסמכויותיהם;
(6) דרכי פירוקו של האיגוד;
(7) שאר הוראות הניראות לו דרושות לביצוע הצו וכל ענין הנוגד בו.

17. צירוף רשות מקומית לאיגוד ערים

ביקשה רשות מקומית להצטרף לאיגוד ערים קיים ולא הסכימה רשות מקומית שבתחום האיגוד לצירופה, או לא הסכים שריהפנים, יחולו סעיפים 4 ו-5, בשינויים המחוייבים לפי הענין.

18. ביצוע ותקנות

שריהפנים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו לרבות תקנות בדבר —

(1) דרכי פירוקו של איגוד ערים;
(2) דרכי צירופה של רשות מקומית לאיגוד ערים ופרישתה ממנה, בין עם הקמת האיגוד ובין לאחר מכן, ובקשר לכך — הקניית רכוש, הטלת חובות, תיאום חשבונות וחלוקת חובות בין הרשויות המקומיות הנוגעות בדבר לבין עצמן, וביניהן לבין האיגוד, הכל בכפוף להוראות סעיף 17.

8. מועצת איגוד ערים

(א) איגוד ערים יתנהל על-ידי מועצת איגוד ערים (להלן — המועצה).

(ב) כל רשות שבתחום איגוד ערים וכאית להיות מיוצגת במועצה על-ידי נציג אחד לפחות, והיא תקבעו; משנקבעו רוב חברי המועצה רשאית היא לפעול.

9. סמכויות איגוד ערים

אין להעניק לאיגוד ערים אלא סמכויות ותפקידים שהיו נקובים, או שמותר להעניק, על פי כל חיקוק לרשות מקומית שבתחומה, ובלבד —

(1) שלא תוענק לאיגוד ערים הסמכות להטיל ארנונות;
(2) ששריהפנים לא יעניק לאיגוד ערים סמכות או תפקיד שהוענק לרשות מקומית על-פי חיקוק שביצעו בידי שר אחר אלא לאחר התייעצות באותו שר.

10. מעמדה של רשות מקומית

הצו המקים את האיגוד אינו שולל מן הרשויות המקומיות שבתחום האיגוד סמכויות ותפקידים שבידן ואינו פוסל אותן מחובות שעליהן, אלא במידה שנקבע כך במפורש בצו.

11. אומדן ותקציבים

(א) לא יחליט איגוד על ביצוע מפעל מסויים אלא אם ערך לפני כן אומדן הכנסותיו והוצאותיו של המפעל והאומדן אושר על-ידי שריהפנים.

(ב) איגוד ערים יערך בכל שנה, במועד ובצורה שייקבעו בתקנות, הצעת תקציב המראה אומדן הכנסותיו והוצאותיו; הצעת התקציב תוגש לשריהפנים לאישור.

(ג) שריהפנים רשאי לסרב לאשר כל פרט שבהצעת התקציב; אולם לא יסרב שריהפנים לאשר פרט כאמור לפני שניתנה לאיגוד ערים הזדמנות להשמיע דברו.

(ד) התקציב שאושר כאמור יהיה תקציב האיגוד לאותה שנה, ולא ישולם כסום מכספי האיגוד אלא על-פי התקציב הזה ולא יתחייב האיגוד בשום התחייבות אלא לפיו או לפי החלטת האיגוד שנתקבלה כדן ואושרה על-ידי שריהפנים.

12. הטלת מסות על רשויות מקומיות

בכפוף לכל הגבלה שבצו המקים, ובאישור שריהפנים, רשאי איגוד ערים להטיל על הרשויות המקומיות שבתחומה תשלומי כסף למימון תקציבו, לפי מיכסות שיקבעו.

13. הלוואות

בכפוף לכל הגבלה שבצו המקים, ובאישור שריהפנים, רשאי איגוד ערים ללוות כספים לביצוע תפקידיו ולשעבד לשם כך את הכנסותיו ואת נכסיו כולם או מקצתם; מטרת ההלוואה תפורש בהחלטת האיגוד ובאישור שריהפנים.

14. חוקי-עזר

איגוד ערים רשאי, באישור שריהפנים, להתקין חוקי-עזר לביצוע תפקידיו של האיגוד או לשימוש בסמכויותיו; הוראות סעיף 99 לפקודת העירייה (1934) יחולו, בשינויים המ

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לשם החוק
 מ. סנה מציע :
 שם החוק יהיה "חוק התאגדות רשויות מקומיות, תשט"ו — 1955".
- ה. ב ס ת ו נ' מציע :
 שם החוק יהיה "חוק איגודי רשויות מקומיות, תשט"ו — 1955".
- לסעיף 1
 ה. בסתוני מציע :
 בהגדרת הביטוי "איגוד ערים" תימחק המלה "סמוכות".
- לסעיף 2
 ה. ב ס ת ו נ' מציע :
 בפסקה (1), המלים "ושרי-הפנים אישר את החלטתן" יימחקו.
 ה. בסתוני, ה. מגורי-כהן, מ. סנה וא. פרי מציעים :
 פסקה (3) תימחה.
- י. ב ר י ה ו ד ה מציע :
 הסעיף ינוסח כך :
2. "א. נתמלא אחד התנאים האמורים להלן ונתמלאו הוראות סעיף 3 בדבר תכנית יזומה — תפורסם ברשומות הודעה על הקמת איגוד ערים.
 (1) רשויות מקומיות הציעו להתאגד באיגוד ערים לאחר שהחליטו על כך, ושרי-הפנים אישר את החלטתן, ורשות מקומית אחרת הנוגעת בדבר לא התנגדה לתכנית היוזמה;
 (2) שרי-הפנים הציע לרשויות מקומיות להתאגד באיגוד ערים, והרשויות שהוצע להן להתאגד הסכימו לכך, ורשות מקומית אחרת הנוגעת בדבר לא התנגדה לתכנית היוזמה;
 (ב) שרי-הפנים יקים איגוד ערים בצו שיפורסם ברשומות אם הממשלה החליטה על הקמתו לאחר שאחת הרשויות המקומיות שהוצע להן להתאגד, או רשות מקומית אחרת הנוגעת בדבר, התנגדה לתכנית היוזמה, או שהממשלה החליטה, מכל סיבה שהיא, לדון בתכנית היוזמה".
- לסעיף 3
 ש. ה ל ל מציע :
 בסעיף-קטן (ג), המלים "תוך ארבעים יום מיום פרסום התכנית היוזמה" יימחקו.
- לסעיף 4
 מ. ח ז נ' ות. מגורי-כהן מציעים :
 בסופו של הסעיף ייוסף: ובלבד שלא תחליט הממשלה על הקמת איגוד ערים אם הקמתו עלולה לפגוע באורח החיים הקבוע ברשות מקומית הנוגעת בדבר.
 מ. סנה מציע :
 במקום המלים "הכריע הממשלה" יבואו המלים "תכ" ריע ועדת-הפנים של הכנסת", ובמקום המלים "אלא לאחר שהחליטה על כך הממשלה" (או "לאחר שהחליטה על כך הממשלה באישור ועדת-הפנים של הכ
- נסת") יבואו המלים "אלא לאחר שהחליטה על כך ועדת-הפנים של הכנסת".
- י. ב ר י ה ו ד ה מציע :
 בסופו של הסעיף ייוסף: ובלבד שלא תחליט הממשלה על הקמת איגוד ערים אם הקמתו עלולה לפגוע באורח החיים הקבוע ברשות מקומית הנוגעת בדבר.
- לסעיף 5
 ה. מגורי-כהן מציע :
 בסופו של הסעיף ייוסף סעיף-קטן זה:
- ג. כיושר-ראש ועדת החקירה ימונה שופט בית-משפט מחוזי וחבריה יהיו בני-ארם שאינם נמנים עם חברי המועצות של הרשויות המקומיות הנוגעות בדבר או עם עובדיהן".
- מ. סנה מציע :
 בסעיף-קטן (א), במקום המלים "הממשלה לא תחליט" יבואו המלים "ועדת-הפנים של הכנסת לא תחליט".
- לסעיף 8
 ה. ב ס ת ו נ' מציע :
 סעיף-קטן (ב) ינוסח כך:
- (ב) המועצה תהיה מורכבת מנציגי הרשויות המקומיות שבתחום האיגוד. מספר נציגיה של כל רשות מקומית במועצה יהיה כיחס שבין מספר חברי המועצה של אותה רשות מקומית לבין המספר הכולל של חברי כל המועצות של הרשויות המקומיות שבתחום האיגוד. הנציגים של רשות מקומית ייקבעו בהתאם ליחסי הכוחות הסיעתיים שבמועצת אותה רשות מקומית".
- מ. סנה מציע :
 סעיף-קטן (ב) ינוסח כך:
- "(ב) הרכב המועצה ייקבע בהסכם בין הרשויות המקומיות שבתחום האיגוד, ובלבד שלא יהיה לרשות מקומית אחת רוב מחברי המועצה".
- לסעיף 9
 מ. ה ז נ' מציע :
 בסופו של הסעיף תיוסף פסקה זו:
- (3) "שלא תוענק לאיגוד ערים הסמכות לפעול בעניני דת, תרבות והווי חיים שלא על דעת כל הרשויות המקומיות שבתחום האיגוד".
- ע. א ס פ ומ. ח ז נ' מציעים :
 בסופו של הסעיף תיוסף פסקה זו:
- (3) "שלא תוענק לאיגוד ערים הסמכות לבצע בתחום ישוב שיתופי פעולות המנוגדות לתקנון אותו ישוב; בפסקה זו, ישוב שיתופי — ישוב הנמצא בתחום שיפוט של מועצה אזורית ורוב תושביו שהם בני שמונה-עשרה שנה ומעלה מואגרים באגודה שיתופית להתיישבות".

ר. בס תוני מציע:

בסופו של הסעיף תיוספ פיסקה זו:
" (3) שלא תוענק לאיגוד ערים הסמכות לפעול בצורה העלולה לגרום לכפיה בעניני דת, תרבות והווי לאומי לגבי מיעוט לאומי הנמצא בתחומו."

ח. מגורי כהן מציע:

בסופו של הסעיף יווספו המלים: "ולא יוצא סכום ההלוואה, כולו או מקצתו, אלא למטרה שפורשה כא- מור, מלבד אם הסכימו לכך כל הרשויות המקומיות שבתחומו של האיגוד."

לסעיף 10

ר. בס תוני ומ, סנה מציעים:

המלים "אלא במידה שנקבע כך במפורש" יימחקו.

י. בריהודה מציע:

בתחילתו של הסעיף, במקום המלים "הצו המקים את האיגוד לא ישלול" יבואו המלים "הקמת האיגוד, בין לפי הצעת הרשויות המהאגדות ובין לפי צו שר- הפנים, לא תשלול".

ח. מגורי כהן מציע:

בסופו של הסעיף יווספו המלים "וכן במידה שהס- כימו לכך כל הרשויות המקומיות המאוגדות באיגוד".

לסעיף 11

ר. בס תוני מציע:

בסעיף קטן (א), המלים "והאומדן אושר עליידי שר- הפנים" תימחקנה.

בסעיף קטן (ב), המלים "במועד ובצורה שייקבעו בתק- גות" תימחקנה.

ח. מגורי כהן מציע:

בסעיף קטן (ב), במקום המלים "הצעת התקציב תוגש לשר- הפנים לאישור" יבואו המלים "הצעת התקציב תועבר לאישור לכל הרשויות המקומיות שבתחום האיגוד, ומשאושרה עליידי כל אחת מהן תוגש לשר- הפנים לאישור".

מ. סנה מציע:

סעיף קטן (ג) יימחק.

שר- הפנים י. רוקח וש. פרלשטיין מציעים:

סעיף קטן (ג) ינוסח כך:

"(ג) שר- הפנים רשאי לתקן, או לטרכ לאשר כל פרט שבהצעת התקציב, וכן רשאי הוא להוסיף בה כל פרט שראה בו הכרח לטובת הציבור מטעמים מיוחדים שבאיגוד הערים; אך לא ישנה הצעת תק- ציב בלי לתת לאיגוד הערים הזדמנות להשמיע את דבריו".

ר. בס תוני וי. בריהודה מציעים:

בסוף סעיף קטן (ד) תימחקנה המלים "ואושרה עליידי שר- הפנים".

לסעיף 12

ר. בס תוני מציע:

במקום "רשאי איגוד ערים" יבוא "רשאית המועצה".

ח. מגורי כהן מציע:

בסופו של הסעיף יווספו המלים: "ובלבד שיגיש לר- שות המקומית שעליה מוטלת המכסה חשבון מדוייק של פרטיה".

לסעיף 13

ש. פרלשטיין מציע:

בסופו של הסעיף יווספו מלים אלה: "ולא יוצא סכום ההלוואה, כולו או מקצתו, אלא למטרה שפור- שה כאמור".

ר. בס תוני מציע:

המלים "ובאישור שר- הפנים" תימחקנה.

לסעיף 14

ר. בס תוני מציע:

המלים "ובאישור שר- הפנים" תימחקנה.

לסעיף 15

מ. סנה מציע:

(א) בפיסקה (1), המלים "ודרכי הקניית רכוש והטלת חובות בקשר להקמת האיגוד" יימחקו;

(ב) פיסקה (2) תתחיל כך:

(2) תקופת כהונתה של המועצה ותפקידיה..."

י. בריהודה מציע:

הסעיף ינוסח כך:

"15. בהודעה על הקמת האיגוד על פי הצעת הרשויות המקומיות או בצו המקים, הכל לפי הענין, יפורשו תחומו של האיגוד, תפקידיו וסמכויותיו ודרכי הקניית רכוש והטלת חובות בקשר להקמת האיגוד".

לאחר סעיף 15 ייוסף סעיף זה:

16. תחולת פקוות העיריות 1934

פקודת העיריות, 1934, תחול בשניוניים המחויבים לפי הענין על דרכי הרכבתה של המועצה, תקופת כהונתה, תקופת כהונתם של חבריה, תפקידיהם וסמכויותיהם של המועצה ושל חבריה וכן של מוס- דות האיגוד האחרים".

הערה: אם הסתייגות זו תתקבל, ישתנה בהתאם לכך מיספור הסעיפים שלאחר מכן.

לסעיף 16

מ. סנה מציע:

הסעיף ינוסח כך:

16. "בירור חילוקי דעות

(א) חילוקי דעות בין הרשויות המקומיות שבת- תום האיגוד לבין עצמן יבוררו במועצה; כל רשות מקומית הרואה עצמה נפגעת עליידי החלטת המועצה לפי סעיף קטן זה רשאית לערער לפני ועדת- הפנים של הכנסת.

(ב) חילוקי דעות בין רשויות מקומיות לבין האיגוד יוכרעו עליידי ועדת- הפנים של הכנסת".

ר. בס תוני מציע:

הסעיף ינוסח כך:

16. "בירור חילוקי דעות

(א) חילוקי דעות בין רשויות מקומיות שבתחום האיגוד יוכרעו עליידי ועדת בוררים המורכבת משר- פט בית- משפט מחוזי, שימונה על ידי שר המשפטים ויכהן כיושב- ראש, נציג אחד של שר- הפנים, ונציג אחד של כל רשות מקומית שהיא צד לחילוקי- הדעות; רשות מקומית הרואה עצמה נפגעת עליידי הכרעת

לה או על-פי בקשת האיגוד או רשות מקומית שבת-חומה; והוא הדין אם הוחלט על הפירוק על דעת רוב הרשויות המקומיות שבתחום האיגוד, כאמיר בסעיף-קטן (א) (3), והיועץ המשפטי לממשלה או הרשויות שהתנגדו לפירוק ביקשו את הכרעת בית-המשפט. התלטת בית-המשפט לפי סעיף-קטן זה אינה ניתנת לערעור.

19. הנוהל בפירוק

(א) הפירוק ינהל על-ידי מועצת האיגוד.

(ב) נכסי האיגוד שישארו אחרי תשלום כל חובותיו, יחולקו, ככל האפשר, בין הרשויות המקומיות שבת-חומה; באין אפשרות מעשית לחלק את הנכסים כא-מור, וכן אם נתגלעו חילוקי-דעות ביחס לאופן החלוקה, תכריע על גורל הנכסים ועדת בוררים שתוקם לענין סעיף זה.

(ג) יונה הרכב ועדת הבוררים: שופט, שימונה על-ידי שר-המשפטים וישמש יושב-ראש, ושני חברים שיתמנו על-ידי שר-הפנים באישור ועדת-הפנים של הכנסת; נתבקשה ועדת הבוררים להכריע על נכסי איגוד פלוני, יצורף להרכבה, ברשות דעה מייעצת, נציג אחד של כל רשות מקומית שבתחום האיגוד. (ד) היועץ המשפטי לממשלה, וכן כל רשות מקומית הרואה עצמה מקופחת על-ידי התלטת ועדת הבוררים, רשאים להביא את הענין לפני נשיא בית-המשפט העליון לעיון מחדש.

הערה: אם הסתייגות זו תתקבל, יימחקו פסקה (6)

בסעיף 16 ופסקה (1) בסעיף 18, וסעיף 18 יסומן כסעיף 19.

18. לסעיף

מ. סנה מציע:

הקטע המתחיל במלים „לרבות תקנות בדבר“ ועד סוף הסעיף — יימחק.

ג. מסקנות ועדת השירותים הציבוריים בשאלת המחסור ברופאים בכפר ובספר

(2) בערים הגדולות שלנו מרוכז, אמנם, מספר רב-מדי של רופאים, אך חלק ניכר מועסק בבתי-חולים ובמוסדות הרפואיים שבערים ובסביבתן, והרופאים העודפים נמנים שוב עם סוג המקצועיים ולא עם סוג הכלליים, שהם הם הדרושים לכפר ולספר.

(3) מחסור זה ברופאים נובע במידה ניכרת מהפיצול הארגוני של העושה הרפואית הציבורית והעדר תיאום-פעולה בין המוסדות השונים, הממלכתיים והציבוריים. הגברת התיאום ויצירת מרכזי בריאות אזוריים מצויידים ברמה נאותה, עשויות לייעל בהרבה את העבודה הרפואית ולשפר את רמתה, תוך כדי חסכון בכוח אדם.

יצירת מרכזי בריאות אזוריים עשויה לחולל שינוי רצוי גם ביחס האמור של הציבור ולתכונן להערכת העושה הרפואית היעילה במרכזים כאלה, שרק דרכם יכונו החולים לרופא המקצועי המתאים במקרה של צורך.

ב. המלצות

1. סיפוק הצרכים הדחופים והחיוניים לאותם יושבי הכפר והספר החסרים עזרה רפואית, מחייב לנקוט מיד בשורה של אמצעים, והם:

ועדת הבוררים רשאית לערער לפני בית-המשפט העליון.

(ב) חילוקי דעות בין האיגוד לבין רשות מקומית שבתחומה יוכרעו על-ידי הממשלה; הן האיגוד והן רשות מקומית רשאים לערער לפני ועדת-הפנים של הכנסת.

י. ב ר י ה ו ד ה מציע:

פסקה (5) תימחק.

אחרי סעיף 16 ייוסוף סעיף זה:

„17. על אף האמור בסעיף 16, איגוד ערים שהוקם לפי הצעת הרשויות המתאגדות בו יחולו בענינים המפורטים בסעיף האמור הרואות פקודת העיריות, 1934, בשינויים המחוייבים לפי הענין.“

הערה: אם הסתייגות זו תתקבל, ישתנה בהתאם לכך מיספור הסעיפים שלאחר מכן.

17. לסעיף

ר. ב ס ת ו נ י וב. ק מ י נ מציעים:

אחרי סעיף 17 ייוספו סעיפים אלה:

18. „פירוק איגוד-ערים

(א) איגוד ערים יתפרק במקרים אלה:

(1) המטרה שלשמה הוקם האיגוד נתמלאה במלואה;

(2) כל הרשויות המקומיות שבתחום האיגוד התייטו על הפירוק;

(3) רוב הרשויות המקומיות שבתחום האיגוד התייטו על הפירוק והממשלה אישרה את ההחלטה.

(ב) נתגלעו חילוקי-דעות אם נתמלאה מטרת האיגוד במלואה, יכריע בית-המשפט המחוזי שבתחום שיפוטו נמצא מקום מושבה של המועצה (להלן — בית המשפט), על-פי בקשת היועץ המשפטי לממש-

כתוקף החלטת הכנסת מיום כ"א בחשוון תשט"ו (17 בנובמבר 1954), הועברה לדיון בוועדת השירותים הציבוריים, הציעה לסדר-היום שהוגשה על-ידי חבר-הכנסת יעקב אורי בשאלת המצב בשירותי הרפואה ביישובי הכפר והספר.

הוועדה הקדישה לדיון ישיבות רבות, בהן הופיעו לפניו ומסרו דינים יוחשבונו מפורטים בענין הנדון המנהל הכללי של משרד-הבריאות, המנהל הכללי של משרד-הסעד, באיכות קופת-חולים של ההסתדרות, נציג ההסתדרות הרפואית ביישובי ראל, באיכות קופת-חולים לעובדים לאומיים וקופת-חולים עממית, נציג השירות הרפואי של צבא הגנה לישראל, דיקן בית-הספר לרפואה של האוניברסיטה.

לאחר דיון מקיף הגיעה הוועדה למסקנות דלקמן:

א. תיאור המצב וגורמיו העיקריים:

(1) בחלק מיישובי הכפר והספר שהעושה הרפואית בהם מבוצעת על-ידי קופת-חולים של ההסתדרות וקופת-חולים אחרות, קיים מחסור ברופאים, וזה על אף העובדה שמספרם הכולל של הרופאים במדינה גבוה למדי ביחס לאוכלוסייה; רופא אחד בממוצע לכל 450 נפש, בעוד שבארצות-הברית היחס הוא: רופא לכל 800 נפש.

בית־הספר לרפואה בדבר הנכונות לתוספת עשרים וחמישה סטודנטים מיד;

(6) לייסד קרן סטיפנדיות לסטודנטים בבית־הספר לרפואה, על מנת שמקבליהן יחוייבו לעבוד ביישור בים כפריים אחרי גמר לימודיהם;

(7) לשקוד על לקרנים עם רופאים עולים, סמוך לע" ליתם ארצה, לשם בחינת האפשרות להכוננתם לע" בודה בכפר ובספר;

(8) לבדוק את האפשרות שהרופאים הצבאיים המשרתים באזורי הספר יסייעו בעבודה רפואית גם את האוכלוסיה האזרחית של הישובים הסמוכים, בלי שזה יפגע במילוי חובתם כרופאי הצבא. יהא בכך משום תרומה חשובה מצד הצבא, כדוגמת העזרה היעילה, שצבא־הגנה לישראל הושיט כבר לא פעם בשעת־דחק לישובי העולים במעברות.

3. הוועדה מציעה למשרד־הבריאות — בקשר לבעיה הכללית של המחסור ברופאים, למרות מספרם הכולל הגבוה במדינה — למנות ועדת־סקר מתאימה לבדיקת המצב לאור סוגי הרופאים למקצועותיהם, גילם, מקומות מגוריהם, עבודתם השכיחה והחספשית וכדומה, כדי לעמוד על פרטי הסיבות של התופעה ודרכי תיקונה הראדיקאליים.

4. הוועדה משוכנעת שכדי לספק לאלתר את הצרכים הדחופים והחיוניים ביותר של עזרה רפואית ליישובי הכפר והספר — ביחוד לאור התווספותן המתמדת של נקודות יישוב חדשות, אשר מרבית אוכלוסייהן עולים הנשלחים ישר מן האניה למקום התישבות והם זקוקים לטיפול רפואי ניכר — אין להסתפק רק באמצעים שפורטו לעיל בסעיפים 1, 2, אלא יש להשלים אותם באמצעים נוספים שיבטיחו פתרון של ממש לבעייה הנדונה.

משום כך ממליצה הוועדה — נוסף לכל האמור לעיל בסעיפים 1, 2, גם את ההמלצות דלקמן:

(1) מחן רשיון לעסוק ברפואה לבוגרי בית־הספר לרפואה יהא מותנה בעבודה של שנה אחת בכפר ובספר;

הוועדה סבורה שעבודה של רופא במשך שנה בכפר, בתנאים הוגנים, זהו שירות מכובד, המעשיר נסיונו של הרופא הצעיר ומעלה כבודו וערכו בעיני הציבור.

(2) בהתחשב עם המספר ההולך וגדל של נקודות ספר וכפר המיושבות ע"י עולים חדשים, יש להעלות, במקרה צורך, גיל הרופאים החייבים לעבודה בכפר, לאחר שייבדק מספר הרופאים בכל שנתון נוסף.

(1) הבטחת תנאי דיור נוחים בשביל רופאים היוצאים לכפר. עם הקמת ישובים ושיכונים חדשים בעתיד יש לשריין מראש דירה מתאימה לרופא;

(2) הבטחת אמצעי תחבורה לרופאים בכל הישובים שבהם טרם נמצא פתרון לכך;

(3) תוספת שכר לרופא היוצא לשירות במקומות מרוחקים ממרכזי הישוב;

(4) שיפור תנאי המרפאות וצידוד הרפואי, אשר יאפשר לרופא לפתח את עבודתו ולמצוא בה סיפוק (כמי גמה ליצירת מרכזי בריאות אזוריים), וכן לספק לרופא אים ספרות מקצועית ולסייע להתמחותו והשתלמותו המיוחדת;

(5) הסברה לציבור לגבי הדרישה לעזרת רופאים מקצועיים, במידה בלתי־שכיחה אצל עמים אחרים, מה שהביא להפרזה במספר הרופאים המקצועיים ולמיעוט רופאים כלליים.

(6) פעולת הסברה רחבה גם בקרב ציבור הרופאים, בסיסמה „מן העיר אל הכפר“;

(7) הקצבת סכומים להתקשרות־קבע של רופאים ביישובי כפר וספר על־ידי משק חקלאי, במסגרת הקצבות לאותה מטרה בשביל העירוניים ההולכים להתישבות במקומות אלה.

2. נוסף לכך ממליצה הוועדה:

(1) לסטות מהגבלת גיל המאכסימום להעסקת רופאים, באשר אין לותר גם על שירותים של רופאים קשישים ומנוסים שכוחם אתם עדיין לעבודה, וביניהם ייתכן למצוא רופאים ושלכו לכפר גם מתוך שאיפה לחיים שקטים יותר ולשלוב עבודתם הרפואית עם טיפול במשק חקלאי זעיר;

(2) לשחרר סטודנטים של בית־הספר לרפואה מגייס כחיילים לצבא־הגנה לישראל עד גמר לימודיהם;

(3) לחייב את הסטודנטים הישראליים הלומדים רפואה בחוץ־לארץ לסיים את הסימטרים הקליניים בבית־הספר לרפואה בירושלים;

(4) להרחיב את כוח הקליטה של בית־הספר לרפואה באוניברסיטה, תוך הגברת המגמה לרפואה כללית בהכשרתם המעשית של הסטודנטים;

(5) הוועדה מציינת בסיפוק את הודעת הדיקן של

הצעות מיעוט

וריקוני עולים. שר־הבטחון עצמו, בהרצאתו על החוק הנ"ל בישיבת הכנסת מיום כ"ז אב תשי"ב (18 באוגוסט 1952), שיבח את ההסתדרות הרפואית על „שהסכימה מרצונה הטוב להרים גיל הגיוס של הרופאים, למען ספק צרכי העלייה, ההתיישבות והבטחון“.

אין איפוא מקום להפר הכרזות רשמית אלו ולחזור לגיוסי רופאים מחוץ למסגרת החובה לפי חוק שירות בטחון.

ב. יעילות עבודתו של הרופא, השפעתו המחנכת והאוטריטה שלו כלפי הנזקקים לשירותו, מחייבות שמעמדו

הוועדה שוללת את דרך הכפייה החוקית לגיוס רופאים בשביל הכפר והספר מהטעמים הבאים:

א. בשעת הדיון על חוק שירות הבטחון (תיקון) (מס' 2), תשי"ב — 1952, הכריז יושב־ראש ועדת־החוק־והבטחון מעל במת הכנסת, בישיבה מיום ה' באלול תשי"ב (26 בארץ גוסט 1952), כי הוא הוסמך להודיע בשם שר־הבטחון, שעם קבלת החוק המתוקן הנ"ל לא יגויסו עוד רופאים לפי „חוק הריחוק“ (תקנות לשעת־חירום, גיוס כוח־אדם) לצרכי ישובי הספר וריכוזי עולים: „הרופאים המגויסים בהתאם לחוק המתוקן יגויסו גם לצרכי הצבא וגם לצרכי ישובי הספר

יעמיד את בתי־החולים במדינה במצב קשה, כי על עבודת הרופאים הצעירים האלה, בתור רופאי־בית, מתבססת במידה רבה תכנית פעולתם, תוך כדי חינוכם והשתלמותם של הרוש"אים בעבודה מעשית.

ו. תוספת שנת שירות־חובה לרופא הצעיר תאריך עד לעשר־וחצי שנים את תקופת לימודיו ושירותו הארוכה גם בלא הכי, בכללה שתיים־וחצי שנות שירות בצבא, עד שהוא יגיע לרשות עבודה עצמאית־חפשית, ויש בכך ודאי כדי להר־חיק צעירים רבים מלימוד רפואה.

ז. לפי הודעת המנהל הכללי של משרד הבריאות, חס־רים אחד־עשר רופאים בישובים שהוכרו כישובי־ספר על־ידי הוועדה המשותפת למשרדי הבריאות, העבודה וקופת־חולים של הסתדרות העובדים. מספר זה אינו מצדיק גיוס רופאים נוסף מחוץ למסגרת החובה לפי חוק שירות הבטחון.

בציבור הנתון לטיפול ולפיקוחו יהיה מעמד של אורח חפשי ולא של מגוייס. שכרה של הכפיה עלול איפוא לצאת בהפ־סדם של הערכים המכריעים בשירות הרופא לציבור.

ג. שיטת הגיוס בדרך כפיה גורמת בהכרח לחילופים תכופים של הרופאים וזה שולל הרבה מערך העבודה של הרופא, שמידת יעילותה קשורה במידה לא מעטה בהכרתם מקרוב של „לקוחותיו“, מצב בריאותם והרגלי חייהם, ובר־ציפות הטיפול בהם. (שלילה זו הוכחה כבר למדי בנסיון גיוסי הרופאים בעבר בתוקף „חוק הריתוק“).

ד. גיוס הרופאים הצעירים, בוגרי האוניברסיטה, אינו עשוי גם לפתור את הבעיה, בין מבחינה כמותית, כאשר מס־פרם קטן מדי, ובין מבחינה איכותית, כאשר הכפר והספר דורשים אף הם רופאים בעלי נסיון.

ה. גיוסם הטוטאליטארי של בוגרי בית־הספר לרפואה

ס י כ ו ם ה י ש י ב ו ת

ישיבה תקנ"ט (ו' באדר תשט"ו — 28 בפברואר 1955)
היו"ר — י. שפרינצק.

ישיבה תקס"ב (ו' באדר תשט"ו — 1 במארס 1955)
היו"ר — ז. שפר.

- א. השירים השיבו לשאלות בדבר: אמצעים משפטיים נגד חשודים בהברחת סחורות; טלפונים ציבוריים וסניפי דו"אר בשכונות הערים; הקשר הטלפוני מפתח תקוה לתל-אביב; שירותם של הסמל מיכלוזן והקצינים י. שטיינברג וז. שטיינברג במשטרה; יחס המשטרה כלפי העציר משה סלים; חקירה בדבר יחס המשטרה כלפי האסיר נעים מוסטפה נאטור; אי-התערבותה של המשטרה בענינים פו-ליטיים; שירותם של הקצין ז. שטיינברג והסמל י. מיכל' זון במשטרה; מתן סעד למר חסן עלי מוחמד אלקיאל; מתן סעד למר נגסי כלפו.
- ב. יו"ר הכנסת הודיע שהנחון על שולחן הכנסת מסקנות ועדת השירותים הציבוריים בשאלת המחסור ברופאים בכפר ובספר.

ג. בדיון על תקציב ההוצאות לשנת הכספים 1955/56 של משרד ראש-הממשלה ומשרד-החוק (קבוצה ב') מסר ראש-הממשלה ושר-החוק מ. שרת סקירה על פעולות משרד ראש-הממשלה ומשרד-החוק והשר ז. ארן מסר סקירה על מינהל ההסברה.

ישיבה תק"ס (ו' באדר תשט"ו — 28 בפברואר 1955)
היו"ר — ב. מינץ.

- א. בהמשך הדיון על תקציב ההוצאות של קבוצה ב' הש' תתפו: י. בן-אהרן, ה. ברגר, א. רימלט, ד. בר-רב-האי.
- ב. חבר-הכנסת מ. סנה מסר הודעה אישית.

ישיבה תקס"א (ו' באדר תשט"ו — 1 במארס 1955)
היו"ר — י. קליבנוב.

- א. שר-הסמחר-התעשייה פ. ברנשטיין השיב על שאלות בדבר: ייצור, יצוא ויבוא של מכונות-תפירה; מכירת גרוטאות של הרכבת; בעיית הקארטלים; בעיית הקארטלים והמונופולים; עבירות בשטח אספקת מצרכי מזון; ייצור ויצוא של מלט; מכירת סחורות שאושרו לצרכי השקעה; מניעת הברחות; הפיקוח על מצרכי מזון; עס' קיהן של חברות ליבוא חבילות שי; פעולת חברות ה"סק" ריפי"; אמצעים נגד הברחת מזון; משלוח תעודות שי למסודות; ביצוע הפיקוח על המזון; הטיב והכמות של הבשר הקצוב; כמויות המנות שיוקצבו בתקופה הקרוי בה; פעולתה של המשלחת המסחרית בתורכיה.

ב. בהמשך הדיון על תקציב ההוצאות של קבוצה ב' השתתפו: א. מ. גנחובסקי, ש. מיקניס, י. הררי, ז. בן-יעקב, מ. נורוק, ב. מינץ, ש. כפרית.

ישיבה תקס"ג (ח' באדר תשט"ו — 2 במארס 1955)
היו"ר — ב. מינץ.

א. שר-החקלאות פ. נפתלי השיב לשאלות בדבר: ידיעה בעתונות על השמדת עגבניות; העברת סירות-דיג מחוץ לארץ.

ב. בהמשך הדיון על תקציב ההוצאות של קבוצה ב' הש' תתפו: ש. הלל, ש. בבה, השר ז. ארן וראש-הממשלה ושר-החוק מ. שרת השיבו למתווכחים.

ישיבה תקס"ד (ח' באדר תשט"ו — 2 במארס 1955)
היו"ר — ז. שפר.

בדיון על תקציב ההוצאות לשנת הכספים 1955/56 של המשדרים הכלכליים (קבוצה ג') מסר שר-החקלאות פ. נפתלי סקירה על פעולות משרד-החקלאות. בוויכוח השתתפו: ח. רובין, ש. בורג, י. אורי, מ. חזני, א. כהן, מ. וילנר, מ. נורוק, ר. שרי.

ישיבה תקס"ה (ט' באדר תשט"ו — 3 במארס 1955)
היו"ר — י. קליבנוב; ז. שפר.

א. נ. חת (יו"ר ועדת-הנפים) הביא לקריאה שניה חוק איגודי ערים, תשט"ו — 1955. בוויכוח השתתפו: מ. סנה, י. בריהודה, ר. בסמוני, מ. חזני, נ. חת השיב למתווכחים.

הוחלט: 1) לקבל את התיקון של ע. אסף ומ. חזני לסעיף 9; 2) לקבל את החוק.

ב. בהמשך הדיון על תקציב ההוצאות לשנת הכספים 1955/56 של המשדרים הכלכליים (קבוצה ג') מסרה שרת העבודה ג. מאירסון סקירה על פעולות משרד-העבודה.

